

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЦЕНТР ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА

**НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ
З ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИЙ НАПРЯМ**

Випуск 3

Київ – 2018

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
лист № 1/11-6202 від 11.06.2018*

Загальна редакція

Шкура Г. А., Ніколайко Н. Ю.

Авторський колектив

Горєлова Ю. В., Дем'янюк А. Г., Зубанова Н. І., Кардаш Н. В., Мергут О. О.,
Окунь В. М., Павленко Н. О., Пасхалова Л. О., Попадинець М. Л.

Редакційна колегія

Биковський Т. В., Кардаш Н. В., Пасхалова Л. О.

Рецензенти

Неупокоев Р. В., старший викладач кафедри акторського мистецтва та режисури театру ляльок Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого, заслужений діяч мистецтв України.

Просіна О. В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філософії та освіти дорослих Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти підрозділу Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України.

Навчальні програми з позашкільної освіти. Художньо-естетичний напрям / за ред. Шкури Г. А., Ніколайко Н. Ю., – К. : УДЦПО, 2018. – В. 3. – 89 с.

У збірнику представлено програми з художньо-естетичного напрямку позашкільної освіти.

Видання розраховане на педагогічних працівників закладів позашкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) освіти; спеціалістів, які займаються питаннями позашкільної освіти.

ЗМІСТ
Випуск 3

ВСТУП	4
Навчальна програма розпису тканини у техніці батик	5
Навчальна програма малювання піском	17
Навчальна програма графіки, анімації та мультиплікації піском	25
Навчальна програма театру ляльок	37
Навчальна програма гри на класичній гітарі	48
Навчальна програма ігротехніків	70

ВСТУП

Позашкільна освіта – є невід’ємною складовою системи освіти України і відіграє значну роль у створенні умов для самореалізації дитини, розвитку її талантів та уподобань.

Найповніше дитина розкривається у гуртках художньо - естетичного напрямку позашкільної освіти, де є безмежні можливості для розвитку та реалізації творчості. Велике значення має формування у дітей та молоді художнього смаку, розвиток їх творчих умінь та здібностей. Рівень художньо-естетичної культури визначають компоненти естетичної свідомості (почуття, погляди, переживання, оцінки, смаки, потреби та ідеали,), уміння і навички активної перетворюючої діяльності у мистецтві, праці, побуті, людських взаєминах.

Тому питання якісного забезпечення освітнього процесу у закладах позашкільної освіти сучасними програмами, розробленими з урахуванням компетентнісного підходів, новітніх педагогічних технологій та сучасних напрямків мистецтва є важливими .

Відповідно до Закону «Про освіту» навчальні програми можуть використовуватись у закладах позашкільної освіти (незалежно від підпорядкування, типів і форм власності), закладах загальної середньої, професійної (професійно-технічної) освіти та ін.

Програми, подані у збірнику, є орієнтовними. За необхідності керівник гуртка може внести до програми певні зміни, які не повинні впливати на загальний зміст навчальної програми та кількість навчальних годин. Незмінними мають залишатися мета, завдання і прогнозований результат освітньої діяльності. програми є орієнтовними. За цими навчальними програмами можуть проводитися заняття в групах індивідуального навчання згідно з чинним законодавством України.

Збірник програм підготував авторський колектив під керівництвом Г. А. Шкури, Н. Ю. Ніколайко, а саме:

Навчальна програма розпису тканини у техніці батик (А. Г. Дем’янюк , Л. О. Пасхалова);

Навчальна програма малювання піском (Н. О. Павленко, Н. В. Кардаш);

Навчальна програма графіки, анімації та мультиплікації піском (О. О. Мергут);

Навчальна програма театру ляльок (В. М. Окунь);

Навчальна програма гри на класичній гітарі (М. Л. Попадинець);

Навчальна програма ігротехників (Ю. В. Горелова, Н. І. Зубанова).

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА РОЗПИСУ ТКАНИНИ У ТЕХНІЦІ БАТИК

Основний рівень

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Один з найдревніших способів художнього оформлення тканини є батик, що в перекладі означає «малювання гарячим воском». Вироби, виконані в техніці батик, завжди оригінальні і неповторні. Тканини, декоровані таким чином, використовуються не тільки на створення унікальних моделей одягу, але і прикрашають інтер'єри.

Навчальна програма реалізується у гуртках художньо-естетичного напряму декоративно-ужиткового профілю і розрахована на вихованців віком 8 -15 років.

Метою навчальної програми є формування ключових компетентностей особистості у процесі опанування техніки батику.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальної – забезпечує ознайомлення з поняттями та знаннями, особливістю та специфікою, засобами художньої виразності, що стосуються розпису тканини у техніці батик;

практичної – сприяє оволодінню уміннями та навичками виготовлення виробів у техніці батик, набуттю практичного досвіду; виробленню індивідуального стилю роботи;

творчої – забезпечує розвиток творчих здібностей: художньої уяви, фантазії; набуття досвіду власної творчої діяльності; формування естетичних смаків;

культурної – сприяє формуванню інтересу до художньої творчості, потреби у творчій самореалізації та духовному самовдосконаленні; поваги до традицій українського народу та надбань світової культури;

соціальної – сприяє вихованню гуманності, доброзичливості, дружнього ставлення до оточуючих, вільного володіння державною мовою, самореалізації дитини в соціумі засобами мистецтва.

Навчальна програма передбачає 2 роки навчання за основним рівнем:

1-й рік навчання – 144 год. (4 год. на тиждень);

2-й рік навчання – 216 год. (6 год. на тиждень).

У процесі занять вихованці вивчають декоративні властивості батику, правила і прийоми роботи з інструментами, основні закони композиції, працюють з матеріалами, різними за фактурою. Особлива увага приділяється правилам техніки безпеки.

Протягом першого року навчання вихованці вивчають історію виникнення та розвитку батику, оволодівають основами кольорознавства, простими техніками батику (гарячий, холодний, вузликовий, розпис по сухому), технологією виконання виробів у зазначених техніках, вчать

визначати та правильно підбирати барвників для розпису тканини відповідно до техніки виготовлення та призначення майбутнього виробу.

Програма другого року навчання передбачає подальше поглиблене вивчення теоретичних основ і опанування складними техніками батику (багатошаровий, шиборі, резерв, «кракле», «розпилювання», розпис тканини акриловими фарбами). На практичних заняттях вихованці набувають досвід виконання виробів у різних техніках батику, вчать поєднувати батик з різними матеріалами, застосовувати додаткові ефекти, відбувається вдосконалення майстерності вихованців.

Програма передбачає такі форми навчання: пояснення та закріплення матеріалу, опитування, відвідування виставок, проведення тематичних вечорів.

Формами контролю за результативністю навчання є підсумкові заняття, участь у виставках, конкурсах, мистецьких заходах.

За цією програмою можуть проводитись заняття в групах індивідуального навчання, які організуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в закладах позашкільної освіти.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи творчого об'єднання тощо можуть бути внесені зміни.

Основний рівень, перший рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Тема	Кількість год.		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	-	2
2.	Історія розвитку батику	2	-	2
3.	Тканина – основа батику	2	2	4
4.	Барвники для тканин у батику	4	8	12
5.	Штампування тканини	2	6	8
6.	Розпис по сухому	2	4	6
7.	Вузликівий батик	4	18	22
8.	Вільний розпис тканини	2	12	14
9.	Простий гарячий батик	2	20	22
10.	Основи композиції та стилізація у батику	4	18	22
11.	Холодний батик	2	16	18
12.	Екскурсії, конкурси, виставки	-	10	10
13.	Підсумок	2	-	2
Разом:		30	114	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи на навчальний рік. Матеріали та інструменти. Організація робочого місця. Техніка безпеки.

2. Історія розвитку батику (2 год.)

Походження батику, розвиток, сучасний стан. Давні технології виготовлення. Різноманіття технік. Творчість майстрів: індійський батик, розпис тканин в Китаї і Японії, європейський батик (за матеріалами Інтернет-мережі). Українські майстри батику.

3. Тканина – основа батику (4 год.)

Види тканин: натуральні та синтетичні. Тканини та їх підготовка для різних технік батику. Способи перенесення малюнків на тканину. Способи оформлення робіт.

Практична частина. Вправи на визначення типів волокон. Натягування тканини на п'яльця, підрамник. Вправи на перенесення малюнків на тканину.

4. Барвники для тканин у батику (12 год.)

Види барвників для тканин. Натуральні та рослинні барвники. Кольорова палітра натуральних барвників. Анілінові і акрилові барвники. Розчинники для барвників.

Основи кольорознавства: основні характеристики кольору, спектр кольорів, ахроматичні та хроматичні кольори, насиченість кольорів, закони змішування кольорів, психологія кольору.

Рецепти фарбування. Підготовка фарб до роботи. Методи та способи фарбування. Закріплення фарб.

Практична частина. Виготовлення пробних зразків барвників. Розведення барвників. Приготування фарб. Отримання складних кольорів. Побудова кольорових кіл і трикутників.

Вправи на нанесення та закріплення фарб на тканині. Фарбування зразків натуральної і синтетичної тканини.

5. Штампування тканини (8 год.)

Поняття штамп. Вибійка. Штучні і натуральні штампи. Фарби для штампування. Зразки штампів. Техніка штампування. Монотипія на тканині. Технологія виготовлення виробів у даній техніці.

Практична частина. Підготовка тканини до штампування. Підбір матеріалів для штампів: приготування фарб, виготовлення пробних зразків на тканині. Виконання монотипії. Виготовлення листівки за зразком. Розпис шарфа.

6. Розпис по сухому (6 год.)

Розпис по сухому, як метод розпису тканини: матеріали та інструменти; склад резерву. Технологічна послідовність виготовлення батику.

Практична частина. Підготовка ескізу. Натягування тканини. Приготування ґрунту. Розведення барвників. Виготовлення панно із зображенням квітів.

7. Вузликівий батик (22 год.)

Вузликівий батик, як метод розпису тканини. Обладнання, інструменти і матеріали. Схеми та способи скручування тканини. Технологічна послідовність виготовлення батику. Вузликівий батик в одязі та інтер'єрі.

Практична частина. Виконання вправ на відпрацювання техніки вузликового батику: підготовка тканини, вибір схем скручування тканини, розведення барвників, фарбування зразків; виготовлення двоколірних зразків.

Виготовлення «бандани». Фарбування сорочки у вузликовій техніці. Виготовлення і оформлення набору серветок за власним задумом.

8. Вільний розпис тканини (14 год.)

Вільний розпис тканини, як метод розпису тканини. Обладнання, інструменти і матеріали. Технологічна послідовність виготовлення батику. Принцип від світлого до темного.

Декоративне панно в оздобленні інтер'єру.

Практична частина. Натягування тканини на підрамник. Розпис декоративного панно «Зима» за зразком: підготовка ескізу, перенесення малюнку на робочу поверхню, підготовка кольорів, малювання кольором, закріплення фарб, зняття з підрамника, оформлення.

Створення новорічного сувеніру у техніці вільного розпису тканини за вибором: листівки, іграшок на ялинку та ін.

9. Простий гарячий батик (22 год.)

Простий гарячий батик, як метод розпису тканини. Обладнання, інструменти і матеріали; склад резерву. Технологічна послідовність виготовлення батику. Акварельний метод розпису тканини.

Гарячий батик в інтер'єрі.

Практична частина. Вправи на відпрацювання техніки простого гарячого батику. Виготовлення сувеніру «Кумедні тваринки».

Виготовлення декоративного панно «Метелик» за обраним зразком: підбір підрамника; натяг тканини; нанесення контурного малюнку олівцем; нанесення малюнку резервом; розведення барвників; нанесення кольору; зняття панно з підрамника; зняття резерву методом прасування, оформлення роботи.

10. Основи композиції та стилізація у батику (22 год.)

Поняття композиції та стилізації. Традиції народного мистецтва у батику. Декоративні елементи та узор. Орнамент та ритм. Символічні знаки, стилізація орнаменту в українській народній творчості (рушники, писанки, одяг тощо). Стилізація природи в різноманітних творах українського мистецтва.

Практична частина. Замальовування орнаментів за зразком. Виготовлення зразків орнаментів на тканині в техніці гарячий батик.

Самостійне виготовлення сувенірів з використанням декоративних елементів та узорів за народними мотивами.

Замальовування дерев, кущів, листя, квітів з натури. Стилізація зображень у техніці гарячого батику.

Розробка ескізу декоративного панно на основі замальовок. Виготовлення декоративного панно «Весна».

11. Холодний батик (18 год.)

Холодний батик, як метод розпису тканини. Обладнання, інструменти і матеріали; склад резерву. Технологічна послідовність виготовлення батику.

Практична частина. Вправи на відпрацювання техніки холодного батику. Виготовлення сувенірної подушки.

Замальовування рослинних мотивів. Вибір теми для декоративного панно. Розробка ескізу декоративного панно на основі замальовок. Виготовлення декоративного панно в техніці холодний батик за власним задумом.

12. Екскурсії, конкурси, виставки (10 год.)

Практична частина. Проведення виставки робіт. Участь у конкурсах, виставках. Екскурсії до краєзнавчого музею, до лісу (заготівля натуральної сировини для фарбування).

13. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати і розуміти:

- історію батику;
- основні види батику;
- основні техніки батику;
- основи композиції у батику;
- поняття орнаменту та ритму;
- поняття стилізації;
- основи кольорознавства;
- поняття резерву;
- способи перенесення малюнків на тканину;

- види барвників;
- інструменти і матеріали для розпису тканини;
- послідовність виконання виробів у різних техніках батику;
- правила техніки безпеки.

Вихованці мають уміти і застосовувати:

- підбирати інструменти відповідно до кожної техніки;
- правильно організувати робоче місце;
- розробляти ескізи майбутніх робіт;
- складати композицію для виробів з тканини;
- стилізувати навколишнє середовище (рослинний світ) у виробках;
- створювати композиції з орнаментами;
- виконувати всі види батику;
- розрізняти види тканин;
- оформлювати власні вироби.

Вихованці мають набути досвід:

- участі у виставках;
- самостійно створювати композиції у техніці «батик»;
- вільно використовувати матеріали та інструменти.

Основний рівень, другий рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Тема	Кількість год.		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	1	3
2.	Шиборі	3	18	21
3.	Резерв - основний елемент розпису тканини	6	21	27
4.	Багатошаровий батик	3	18	21
5.	Складний гарячий батик	3	33	36
6.	Розпис тканини акриловими фарбами	3	24	27
7.	Холодний батик в одязі	3	9	12
8.	Поєднання технік батику	6	48	54
9.	Екскурсії, конкурси, виставки	-	12	12
10.	Підсумок	3	-	3
	Разом:	32	184	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом роботи на навчальний рік. Матеріали та інструменти. Батик як техніка оздоблення одягу та інтер'єру у сучасному житті. Організація робочого місця. Техніка безпеки.

Практична частина. Перегляд робіт, майстер-класів українських майстрів батику (за матеріалами Інтернет-мережі).

2. Шиборі (21 год.)

Шиборі, як метод розпису тканини: інструменти і матеріали; види скручування та/або зшивання тканини; барвники; способи фарбування. Технологічна послідовність виготовлення батику.

Практична частина. Вправи на відпрацювання техніки шиборі, виготовлення зразків. Виготовлення туніки.

3. Резерв - основний елемент розпису тканини (27 год.)

Види, способи виготовлення та хімічний склад резервів для різних технік батику. Кольорові резерви. Склад резерву для штампування. Інструменти для нанесення резервів на тканину. Способи нанесення: штампування резервом, лиття резерву (віск). Послідовність фарбування виробу. Закріплення кольорів. Видалення резерву.

Практична частина. Виготовлення резерву для різних технік батику за рецептами. Виготовлення кольорового резерву. Виготовлення штампів. Вправи на відпрацювання способів нанесення резерву. Виготовлення виробу з рослинними мотивами за зразком: нанесення резерву за допомогою штампів та/або лиття, фарбування, закріплення кольорів, видалення резерву. Створення виробу способом штампування та/або лиття резерву за власним задумом.

4. Багатошаровий батик (21 год.)

Багатошаровий батик, як метод розпису тканини: матеріали та інструменти, склад резерву. Технологічна послідовність виготовлення батику. Використання виробів в одязі та інтер'єрі.

Практична частина. Вправи на відпрацювання техніки багатошарового батику. Виготовлення виробу в техніці багатошарового батику за власним задумом.

5. Складний гарячий батик (36 год.)

Складний гарячий батик, як метод розпису тканини: інструменти і матеріали, склад резерву. Технологічна послідовність виготовлення батику. Вітраж у батику.

Додаткові ефекти в гарячому батику: техніка «кракле», «розпилювання»; хімічні речовини (хлор, сіль, карбамід тощо).

Практична частина. Вправи на відпрацювання техніки складного гарячого батику. Виготовлення вітражного виробу: розробка ескізів; підготовка тканини, барвників, резерву; обрамлення резервом холодних кольорів; нанесення кольору; пошарове резервування; зняття резерву прасуванням; оформлення роботи.

Виконання вправ на створення додаткових ефектів. Виконання декоративної композиції за власним задумом.

6. Розпис тканини акриловими фарбами (27 год.)

Акрилові фарби. Техніка розпису акриловими фарбами: інструменти і матеріали; види тканин; барвники; розчинники; методи закріплення кольорів. Способи нанесення фарб на різні види тканин.

Практична частина. Вправи на відпрацювання техніки розпису акриловими фарбами. Розпис шалі з рослинними мотивами акриловими фарбами за зразком. Виготовлення та оформлення виробу за власним задумом.

7. Холодний батик в одязі (12 год.)

Технологічна послідовність виготовлення батику в одязі.

Практична частина. Вправи на вдосконалення вмінь та навичок роботи в техніці холодного батику. Розпис шарфів, хусток та іншого одягу за власним задумом.

8. Поєднання технік батику (54 год.)

Основні правила і способи поєднання технік батику. Класичне поєднання: вузликочий і гарячий батик; вільний розпис і гарячий батик.

Особливості поєднання батику з іншими матеріалами. Декорування: поняття та способи.

Практична частина. Вправи на поєднання технік батику. Виготовлення занавісок на вікна (вузликочий і гарячий батик; вільний розпис і гарячий батик) за власним задумом.

Виготовлення зразків поєднання батику з іншими матеріалами.

Виготовлення та оформлення виробу за власним задумом: розробка ескізу; вибір матеріалу для поєднання з батиком; декорування виробу.

9. Експерсії, конкурси, виставки (12 год.)

Практична частина. Проведення виставки робіт. Участь у конкурсах, виставках. Експерсії.

10. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати і розуміти :

- техніки батику;
- додаткові ефекти у батику;
- види резервів для різних технік батику та способи нанесення;
- техніку розпису акриловими фарбами;
- особливості техніки і технології художнього розпису по тканині;
- основні правила і способи поєднання технік батику;
- особливості поєднання батику з іншими матеріалами;
- поняття декорування та способи декорування виробу;
- інструменти і матеріали для розпису тканини;
- правила техніки безпеки.

Вихованці мають уміти і застосовувати:

- підбирати інструменти відповідно до кожного виду розпису;
- правильно організувати робоче місце;
- способи нанесення фарб на різні види тканин;
- технологію виготовлення виробів у різних техніках батику;
- застосовувати хімічні речовини для створення додаткових ефектів;
- виготовляти резерв для різних технік батику;
- застосовувати акрилові фарби у розпису тканин;
- виконувати та поєднувати вивчені техніки батику;
- виготовляти одяг (елементи одягу) у різних техніках батику;
- поєднувати у виробі батик з іншими матеріалами;
- розробляти ескізи майбутніх робіт;
- виготовляти вироби для інтер'єру;
- естетично оформлювати вироби.

Вихованці мають набути досвід:

- підбору матеріалів та інструментів відповідно до обраної техніки батику;
- створювати вироби за власним творчим задумом;
- приймати участь у конкурсах, виставках.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

<i>Основне обладнання</i>	<i>Кількість</i>
Праска	1 шт.
Електрична плитка	1 шт.
Батік-штіфт	1 шт.
Планшет пластиковий(фанерний)	1 шт.

Емальована каструля	1 шт.
Стіл	2 шт.
<i>Матеріали</i>	
Пензлі круглі синтетичні	15 наборів
Папір	1000 листів
Фарби гуаш	15 наборів
Клей ПВА	15 шт.
Олівці графічні	15 шт.
Гумка	15 шт.
Фломастери	15 наборів
Лінійка	15 шт.
Синтетичні нитки	15 мотків
Бавовняна тканина	20 м.
Анілінові барвники	20 шт.
Акрилові барвники	1 набір
Парафінові свічки	90 шт.
<i>Інструменти</i>	
Ножиці	15 шт.
Канцелярський ніж	15 шт.
Степлер меблевий	1 шт.
Скоби	1000 шт.
Писачки для гарячого батику	15 шт.
Скляні трубочки для холодного батику	15 шт.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алферов Л. Технологии росписи ткани / Л. Алферов - Ростов-на-Дону : «Феникс», 2000. – 165 с.
2. Антонович Є. А., Захарчук-Чугай М., Декоративно прикладне мистецтво / навч. посібник. – Л. Світ, 1993.
3. Беличко Ю. В. Український живопис. – К. : Мистецтво, 1989. – 191 с.
4. Вайткявичене Р. В. Первоосновы техники батики // Школа и производство. – 1987 – №8.
5. Визер В. В. Система цвета в живописи : Учебное пособие / Визер Виктория. Владимировна ; В. Визер. – СПб : Питер, 2004. – 192 с.
6. Гасюк О. О., Степан М. Г. Художне вишивання. – К. : Вища школа, 1989.
7. Ганнер Дж. Японский батик: техника сибори / Пер. с англ. – М. : Издательство «Ниола-Пресс», 2010. – 128 с. : ил.

8. Давыдов С. Батик. Техника. Приемы. Изделия. Энциклопедия. – М. : АСТ-Пресс, 2005. –184с.
9. Давидова Ю. Роспись по шелку. Платки, панно, палантины в технике «батик». Серия «Это модно». – Ростов н/Д.: Феникс, 2005.
10. Даглдиян К. Т. Декоративная композиция: учебн. пособие / К. Т. Даглдиян. Изд. 2-е, перераб. и доп. – Ростов н/Д.: Феникс, 2010. – 312, с.
11. Дворкина И. А. Батик. Горячий. Холодный. Узелковый. / И. А. Дворкина – М. : ОАО Издательство «Радуга», 2002. – 160 с.
12. Искусство батика / Пер. Е. Успенской. - М. : Внешсигма; АСТ, 2001. – 111 с. : ил. – (Энциклопедия художника).
13. Українське народознавство : [посіб для студ. та учнів] / Г. Лозко. – К. : Зодіак : ЕКО, 1995. – 386 с. 2004.
14. Козлов В. Н. Основы художественного оформления текстильных изделий. Учебник для вузов. М. : Легкая и пищевая промышленность, 1981. – 264 с., ил.
15. Кириченко М. А. Кириченко І. М., Основи образотворчої грамоти : навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К. : Вища шк., 2002. – 190 с. : іл.
16. Кириченко М. А. Український народний декоративний розпис; Навч. Посіб. – / М. А. Кириченко – К. : Знання – Прес, 2006. – 228 с.
17. Логвиненко Г. М. Декоративная композиция: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по специальности 030800 «Изобразительное искусство» / Г. М.Логвиненко. – М. : Гуманитар изд. центр ВЛАДОС, 2005. – 144 с.: ил.
18. Козлов В. Н. Основы художественного оформления текстильных изделий. – М. : Легкая и пищевая промышленность, 1981.
19. Кугай К. Б. Англо-український термінологічний тлумачний словник з дизайну та текстилю / К. Б. Кугай – К.: КНУТД, 2012. – 312 с.
20. Малініна А. О., Малініна І. О. Основы роспису тканини. Изд. «Скорпіон». Х. 2005.
21. Миронова Л. Н. Цвет в изобразительном искусстве / Л. Н. Миронова – Мн. : Беларусь, 2002.- 151 с.
22. Михайленко В. Є., Яковлев М. І. Основы композиції. Геометричні аспекти художнього формотворення. – К. : Каравела, 2004.
23. Молотова В. Н. Декоративно-прикладное искусство: учебное пособие / В. Н. Молотова. – 2-е изд. испр. и доп. – М.: ФОРУМ, 2013. – 288 с.
24. Ніколаєва Т. О. Історія українського костюма / іл. З. Васіної, Л. Міненко, Т. Ніколаєвої, О. Слінчак, М. Старовойт. – К. : Либідь, 1996.
25. Пасічний А.М. Образотворче мистецтво. Словник-довідник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2003.
26. Перелешина И. Батик. От основ к импровизации. – М. : Паритет, 2008. – 208с.
27. Синеглазова М. О. Батик / М. О. Синеглазова. – М. : Издательский Дом МСП, 2004. – 104 с.
28. Стоку Сузи. Батик. Практическое руководство . – Пер. с англ. – М. : Ниола 21-й век, 2006. – 96 с.: ил.

29. Терешина Г. Батик своїми руками. –М. : АСТ-Пресс, 2009. – 88с.
30. Тищенко О. Р. Історія декоративно-прикладного мистецтва України 17-18ст. : Навч. посіб. – К.: Либідь, 1992.
31. Шорохов Е. В. Композиція. – М. : Просвещение, 1986. – 228 с.
32. World Shibori Network [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://shibori.org/>
33. Arimatsu Shibori Museum, Japan [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: www.shibori-kaikan.com

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА МАЛЮВАННЯ ПІСКОМ

Початковий рівень

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність навчальної програми полягає в тому, що малювання піском – це унікальний вид мистецтва. Завдяки роботі з піском виникає більш свідоме ставлення до творчості, розвивається дрібна моторика рук, фантазія та уява.

Навчальна програма реалізується у гуртках художньо-естетичного напрямку образотворчого профілю та орієнтована на вихованців віком від 5 до 8 років.

Метою програми є формування ключових компетентностей особистості засобами малювання піском.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальної – забезпечує ознайомлення з походженням мистецтва малювання піском і властивостями піску; основними поняттями та знаннями з образотворчої грамоти, основними прийомами та техніками малювання піском; розвиток пізнавальної активності;

практичної – сприяє формуванню практичних умінь та навичок користування інструментами, матеріалами, пристроями та обладнанням, досвіду створення композицій із піску у різних техніках;

творчої – забезпечує формування у дітей творчих здібностей, уяви, фантазії, художньо-образного просторового мислення у процесі малювання піском;

культурної – сприяє розумінню творів мистецтва, формуванню власного мистецького смаку, самостійному вираженню ідей та почуттів за допомогою малювання піском; вихованню поваги до творів мистецтва.

соціальної – сприяє вільному володінню державною мовою; вихованню культури праці, дисциплінованості, акуратності, гуманності, доброзичливості, поваги до інших у процесі спільної праці.

Програмою передбачено навчання дітей у групах початкового рівня протягом одного року.

На опрацювання матеріалу відводиться 144 год. (4 год. на тиждень).

Основною формою навчання є гра, під час якої відбувається поступовий перехід від простого до складного.

Вихованці знайомляться з походженням і властивостями піску, історією виникнення і розвитку малювання піском, вивчають основи образотворчого мистецтва. Оволодівають основними прийомами і техніками малювання піском, набувають досвіду створення простих картин.

Формами контролю за результативністю навчання є підсумкові заняття, створення творчих робіт, участь у виставках.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи творчого об'єднання тощо можуть бути внесені зміни.

**Початковий рівень
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	2	-	2
Розділ 1. Образотворча грамота малювання піском	13	31	44
1.1. Чарівний світ піску	2		2
1.2. Техніка нанесення піску	3	9	12
1.3. Абетка малювання піском	2	4	6
1.4. Основні прийоми малювання піском	3	9	12
1.5. Основні техніки малювання піском	3	9	12
Розділ 2. Малювання піском простих картин	14	82	96
2.1. Овочі і фрукти	1	7	8
2.2. У світі рослин	2	8	10
2.3. У світі комах	1	5	6
2.4. Чарівні птахи	1	7	8
2.5. У світі тварин	1	7	8
2.6. Людина	1	11	12
2.7. Мій рідний край	4	16	20
2.8. Тиша морських глибин	1	7	8
2.9. Космічні простори	1	7	8
2.10. Подорож у країну мультфільмів	1	7	8
Підсумок	2	-	2
Разом:	31	113	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи на навчальний рік. Правила поведінки у колективі. Інструменти, матеріали, пристрої та обладнання. Організація робочого місця. Техніка безпеки.

Розділ 1. Образотворча грамота малювання піском (44 год.)

1.1. Чарівний світ піску (2 год.)

Походження і властивості піску. Історія виникнення і розвитку малювання піском. Творчість українських та зарубіжних митців (за матеріалами Інтернет-мережі).

1.2. Техніка нанесення піску на світловий стіл (12 год.)

Малювання піском і на піску. Світловий стіл. Поняття фону. Техніка нанесення піску: закидання, засипання, витирання, прошкрябування, відбитку.

Практична частина. Вправи на регулювання насипання піску та нанесення фону. Оволодіння прийомами нанесення піску на світловий стіл у різних техніках. Виконання простих вправ за зразком: «Здрастуй, пісок!», «Відбитки», «Веселі сліди».

1.3. Абетка малювання піском (6 год.)

Поняття лінії, плями, кольору, тону. Відтворення форми на площині: лінія, пляма, крапка. Види ліній: прямі, хвилясті, довгі, короткі. Круглі та довгасті форми. Поняття контуру.

Практична частина. Відтворення простих форм лінією, плямою, крапкою на всій поверхні світлового стола. Малювання контурів предметів круглої та довгастої форми. Виконання простих вправ за зразком: «Чарівні крапки», «Різноманітні лінії», «Веселий м'яч».

1.4. Основні прийоми малювання піском (12 год.)

Малювання кулаком, всією долонею та ребром долоні. Малювання пальцями (великим, вказівним, усіма). Малювання однією та/або двома руками. Поняття орнаменту та ритму.

Практична частина. Відпрацювання навичок малювання простих геометричних фігур кулаком, долонею, пальцями, ребром долоні, однією та/або двома руками. Малювання орнаменту з геометричних фігур за зразком та власним задумом.

1.5. Основні техніки малювання піском (12 год.)

Техніки малювання піском: світлим по темному, темним по світлому, комбінована техніка, відсікання зайвого; їх застосування.

Практична частина. Вправи на відпрацювання технік малювання: світлим по темному, темним по світлому, комбінована техніка, відсікання зайвого. Малювання геометричних фігур у різних техніках. Малювання орнаменту за обраною технікою (за власним задумом).

Розділ 2. Малювання піском простих картин (96 год.)

2.1. Овочі і фрукти (8 год.)

Різноманітність форм та розмірів овочів та фруктів. Поняття композиції. Натюрморт.

Практична частина. Вправи на перетворення пісочних крапок, плям у фрукти чи овочі. Виконання простих вправ за зразком: «Запашна сунічка» та

ін. Зображення простих за формою і різних за розміром овочів та фруктів у композиції: «Тропічні плоди», «Осінні дари України». Малювання натюрморту із запропонованих овочів та фруктів.

2.2. У світі рослин (10 год.)

Різноманітність рослинного світу, зовнішня будова рослин. Поняття силуету, перспективи (принцип «далеко - близько»), пейзажу.

Практична частина. Силуетне малювання квітки простої будови за зразком: ромашка, космея. Виконання простих композицій за зразком: «Соняшник», «Гілочка калини», «Горобина». Вправи на заповнення площини світлового стола силуетними зображеннями різних рослин у перспективі. Самостійне малювання пейзажів: «Мій сад», «Ліс».

2.3. У світі комах (6 год.)

Різноманітність світу комах, особливості зовнішньої будови. Поняття симетричної форми та осі симетрії.

Практична частина. Вправи на вдосконалення навичок нанесення звивистих і прямих безперервних ліній та симетричних ліній обома руками одночасно. Виконання простих композицій за зразком: «Божа корівка на галявині», «Казковий метелик». Малювання композиції з поєднанням рослин та комах за власним задумом.

2.4. Чарівні птахи (8 год.)

Різноманітність світу птахів, особливості зовнішньої будови. Поняття стилізації. Декоративні елементи та узорі. Казковий і фантастичний світ Марії Приймаченко.

Практична частина. Малювання птахів за зразком. Малювання декоративних елементів та узорів за зразком. Доповнення малюнку декоративними елементами. Малювання птахів за мотивами картин Марії Приймаченко («Лісовий павич», «Пташка», «Жар-птиця в квітах» та інші). Виконання стилізованої декоративної композиції «Чарівні птахи».

2.5. У світі тварин (8 год.)

Різноманітність тваринного світу, особливості зовнішньої будови. Анімалістичний жанр та його особливості.

Практична частина. Малювання тварин за зразком. Виконання тематичної композиції із зображенням тварин за мотивами українських народних казок. Малювання домашнього улюбленця.

2.6. Людина (12 год.)

Поняття про будову фігури людини, відмінність фігур чоловіка, жінки, дитини. Емоції та настрої людини. Портрет як художній образ. Людина в русі.

Практична частина. Вправи на малювання фігури людини: чоловіка, жінки, дитини. Малювання портрету людини в різному емоційному стані та настрої. Малювання людини в русі за зразком.

2.7. Мій рідний край (20 год.)

Різноманітність природи України: гори, ліси, річки, озера й моря. Природні явища: вітер, дощ, блискавка. Пейзаж.

Сюжетна композиція. Симетрія вулиць: будинки, транспорт. Просторове взаєморозташування об'єктів (біля, над, під, ліворуч, праворуч, угорі, унизу). Група людей у дії.

Практична частина. Малювання гір, річок, озер, моря. Виконання вправ на передачу руху у природі: «Порив вітру», «Шторм на морі». Малювання пейзажу за власним задумом.

Малювання будинків, транспорту, вулиць. Вправи на просторове взаєморозташування об'єктів (біля, над, під, ліворуч, праворуч, угорі, унизу). Виконання сюжетних композицій: «Вулиця мого міста», «Хатинка під горою». Виконання вправ на зображення групи людей у дії. Створення сюжетної композиції: «Ми йдемо у похід», «Святкове місто».

2.8. Тиша морських глибин (8 год.)

Різноманітність підводного світу: морські жителі (морська зірка, морський коник, рибка, медуза, восьминіг) та морські рослини. Способи передавання глибини простору: «ближче – нижче», «ближче – більше», «далі – вище», «далі – менше».

Практична частина. Малювання морських жителів (за зразком та власним задумом). Вправи на передавання глибини простору: «ближче – нижче», «ближче – більше», «далі – вище», «далі – менше». Виконання сюжетної композиції: «Золота рибка», «Мешканці морів». Виконання колективної сюжетної композиції «Підводне царство».

2.9. Космічні простори (8 год.)

Сучасні уявлення про Всесвіт: небо, зірки, сузір'я, комети, планети, метеорити, зорепад, галактика, зореліт, ракета, інопланетянин. Поняття фантастики та фантастичного образу.

Практична частина. Малювання композицій із зображенням космічного простору (зірки, комети, планети, метеорити тощо) з дотриманням просторового взаєморозташування об'єктів. Створення фантастичного образу: «Інопланетяни», «Зореліт».

Самостійне виконання сюжетних композицій: «Парад планет», «Подорож на Марс».

2.10. Подорож у країну мультфільмів (8 год.)

Поняття мультиплікації та її види. Особливості пісочної мультиплікації.

Практична частина. Виконання вправ на розвиток творчої уяви: «Впізнай і домалюй». Малювання композиції «Мій улюблений герой мультфільму». Відтворення улюбленого фрагменту мультфільму з поєднанням різних технік малювання піском.

Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати і розуміти:

- інструменти, матеріали, пристрої та обладнання;
- техніки нанесення піску на світловий стіл та особливості їх використання;
- основні прийоми та техніки малювання піском;
- поняття лінії, плями, кольору, тону;
- поняття контуру, силуету;
- поняття орнаменту, ритму, стилізації, декоративних елементів;
- поняття композиції, перспективи;
- поняття симетричної форми та осі симетрії;
- жанри образотворчого мистецтва: натюрморт, пейзаж, анімалізм, портрет;
- особливості будови рослин, тварин, людини;
- поняття мультиплікації та її види;
- правила техніки безпеки.

Вихованці мають уміти і застосовувати:

- користуватися інструментами, матеріалами, пристроями та обладнанням;
- регулювати насипання піску;
- користуватися основними прийоми та техніками малювання піском;
- відтворювати прості форми різними видами ліній, прямою, крапкою;
- малювати кулаком, долонею, ребром долоні, пальцями, однією та/або двома руками;
- визначати композиційне рішення;
- малювати прості пейзажі, натюрморти;
- створювати стилізовані, декоративні сюжетні композиції;
- передавати емоції та настрої людини;
- передавати рух об'єктів;
- зображати людину та групу людей у дії;
- працювати в колективі;
- виконувати правила техніки безпеки.

Вихованці мають набути досвід:

- організації робочого місця;
- основних прийомів та технік малювання піском;
- роботи на світловому столі;
- створенні власних та колективних композицій.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

Основне обладнання	Кількість
<i>Матеріали</i>	
Кварцовий пісок	15 кг
Антистатик	15 шт.
Добірка сюжетних картинок (відповідно до тем)	
Медіаресурси (презентації, відео, фото, музика та ін.)	
<i>Інструменти та приладдя</i>	
Додатковий інструментарій (палички, гребінці, пластикові вилки, пензлики та ін.)	На кожного вихованця
<i>Обладнання</i>	
Стіл зі спеціальним склом, оснащений підсвіткою	15 шт.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анисимов О. С. Методологическая культура педагогической деятельности и мышления. – М. : Экономика, 1991. – 416 с.
2. Антонович Є. А., Захарчук-Чугай Р. В., Станкевич М. Є. Декоративно-прикладне мистецтво. – Львів: Світ, 1993. – 272 с.
3. Арнхейм Р. Искусство и визуальное восприятие. – М.: Искусство, 2012. – 392 с.
4. Бетенски Мала. Что ты видишь? Новые методы арт-терапии. – М. : Эксмо-Пресс, 2002. – 256 с.
5. Бучинський, С. Л. Основи грамоти з образотворчого мистецтва [Текст] : [учбово-методичний посібник] / С. Л. Бучинський. – К. : Рад. шк., 1981. – 120 с. – 0,60.
6. Венгер А. Л. Психологические рисуночные тесты: Иллюстрированное руководство. – М. : Владос – Пресс, 2003. – 160 с.
7. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. – М. : Просвещение. – 1997. – 96 с.
8. Грабенко Т. М., Зинкевич-Евстигнеева Т. Д. Чудеса на песке. Песочная игротерапия. – СПб. : Институт специальной педагогики и психологии, 1998. – 50 с.
9. Киселева М. В. Арт – терапия в работе с детьми: руководство для детских психологов, педагогов, врачей и специалистов, работающих с детьми. – СПб.: Речь, 2006. 158 с.
10. Комарова Т. С. Детское художественное творчество: Методическое пособие для воспитателей и педагогов. – М.: Мозаика – Синтез, 2005.
11. Куленко М. Я. Основи графічного дизайну: підручник [Текст] / М. Я. Куленко. – К.: Кондор, 2006. – 492 с.

12. Мелик-Пашаев А. А. Художественные способности как проявление и форма самореализации личности. Автореферат диссертации доктора педагогических наук. – М., 1995. 14 с.
13. Мергут О. О. Авторська програма роботи гуртка «Пісочна анімація» / О. О. Мергут // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2015. – № 1. - С. 54-60 . – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2015_1_11.
14. Поликарпова И. В. Песочная терапия как средство коррекции эмоциональной сферы детей-сирот [Текст]: методические рекомендации / И. В. Поликарпова; под общ. ред. Н. И. Приходько. – Кемерово: Изд-во КРИПКиПРО, 2009. – 43 с.
15. Сакович Н. А. Технология игры в песок. Игры на мосту [Текст] / Н. А. Сакович. – СПб.: Речь, 2008. – 166 с.
16. Степанов М. Г., Фіцула М. М. Основи психології і педагогіки [Текст]: посібник / М. Г. Степанов, М. М. Фіцула. – К.: Академвидав, 2003. – 504 с.
17. Тупичкина Е.А. Мир песочных фантазий: Программа обучения детей рисованию песочных картин в технике «Sand-Art» (для детей дошкольного и младшего школьного возраста).- М. : АРКТИ. 2017.-112с. 7.
18. Штейнхард Л. Юнгианская песочная терапия [Текст] / Л. Штейнхард. – СПб. : Питер, 2000. – 320 с.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ГРАФІКИ, АНІМАЦІЇ ТА МУЛЬТИПЛІКАЦІЇ ПІСКОМ

основний та вищий рівні

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Пісочна анімація чи техніка порошку є новим напрямком образотворчого мистецтва та відрізняється від інших видів образотворчої діяльності простотою маніпуляцій, можливістю створення нових форм, анімаційних сюжетів та шоу-номерів, короткочасністю існування образів.

Навчальна програма реалізується у гуртку художньо-естетичного напрямку образотворчого профілю та орієнтована на вихованців віком від 6 до 18 років у групах основного та вищого рівнів.

Метою навчальної програми є формування ключових компетентностей особистості у процесі опанування образотворчого мистецтва шляхом відтворення художніх образів за допомогою піску.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальної – забезпечує ознайомлення з основними етапами становлення та розвитку анімації піском, з поняттями, техніками, особливостями створення пісочної графіки, анімації та мультиплікації; розвиток пізнавальної активності;

практичної – сприяє оволодінню прийомами, способами створення пісочних анімацій; закріпленню та поглибленню вмінь і навичок користування інструментами, матеріалами, пристроями та обладнанням; створенню та виконанню власних концертних номерів;

творчої – забезпечує розвиток творчих здібностей; повноцінного сприйняття, розуміння, створення художніх образів за допомогою піску; здійснення власної творчої діяльності, самостійного вираження ідей, досвіду та почуттів за допомогою графіки, анімації та мультиплікації піском;

культурної – забезпечує формування естетичного смаку; особистісно-позитивного ставлення до мистецтва і естетичної культури, розуміння творів мистецтва; виховання дбайливого і шанобливого ставлення до творів мистецтва;

соціальної – сприяє вихованню товариськості та навичок роботи у команді, вільному володінню державною мовою, формуванню позитивних якостей емоційно - вольової сфери, гуманності, доброзичливості, поваги до інших у процесі спільної праці.

На опрацювання навчального матеріалу відводиться:

на основному рівні: 1-й рік навчання – 144 год. (4 год. на тиждень); 2-й рік навчання – 216 год. (6 год. на тиждень);

на вищому рівні – 216 год. (6 год. на тиждень).

Програма побудована на основі інтеграції основ образотворчої грамоти, декоративно-ужиткового мистецтва, дизайну, музики, театального

мистецтва. З кожним наступним роком навчання вдосконалюються вміння та навички

Програма містить теоретичну і практичну частини.

Програма основного рівня першого року навчання передбачає оволодіння основними прийомами малювання піском і на піску, графіки та анімації піском, вихованці вчаться створювати прості тематичні композиції, оволодівають основами пісочної мультиплікації; другого року – удосконалення попередніх знань і навичок та подальше оволодіння прийомами пісочної графіки, анімації та мультиплікації, створення декоративних та сюжетних композицій, фрагментів мультфільмів, творчих анімаційних програм.

У процесі навчання вихованці опановують елементи образотворчої грамоти, під час роботи над творчими проектами об'єднуються у групи, самостійно вирішують творчі завдань.

Зміст програми на вищому рівні спрямований на удосконалення навичок з пісочної графіки, анімації та мультиплікації, вихованці оволодівають основами сценічної майстерності, створюють власне (особисте або колективне) пісочне шоу (шоу-програму).

Для проведення занять застосовуються столи або скриньки із підсвіткою та без неї, а також апаратура для візуалізації на екран, пісок та інші сипучі матеріали, тактильні дошки тощо.

У процесі навчання керівник гуртка використовує педагогічні технології: особистісно-орієнтованого навчання, співпраці, розвиваючих ігор.

Форми підведення підсумків та контролю за результативністю навчання: підсумкові заняття, створення відеотеки записів анімаційних та мультиплікаційних робіт вихованців, оформлення колективних фотоальбомів, фоторепортажів; проведення виставок робіт, виступи з концертними номерами пісочної анімації, а також створення пісочного шоу.

За цією програмою можуть проводитись заняття в групах індивідуального навчання, які організуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в закладах позашкільної освіти.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи творчого об'єднання тощо можуть бути внесені зміни.

Основний рівень, перший рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	-	2
2.	Історія пісочної анімації	4	2	6
3.	Образотворча грамота	2	4	6
4.	Мистецька гра піском. Театр тіней	2	40	42

5.	Графіка дрібними сипучими матеріалами	4	20	24
6.	Пісочна графіка за світловим столом	10	44	54
7.	Основи пісочної мультиплікації	4	4	8
8.	Підсумок	2	-	2
	Разом	30	114	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи на навчальний рік. Інструменти, матеріали та обладнання. Організація робочого місця. Техніка безпеки.

2. Історія пісочної анімації (6 год.)

Пісочна анімація як один з видів образотворчого мистецтва. Основні етапи виникнення, становлення та розвитку пісочної графіки та анімації. Майстри пісочної графіки, анімації України та зарубіжжя.

Практична частина. Перегляд відео майстер-класів та пісочних шоу (за матеріалами Інтернет-мережі).

3. Образотворча грамота (6 год.)

Пісочна графіка. Поняття лінії, плями, кольору, тону. Основні техніки малювання піском і на піску за пісочними піддонами та світловим столом.

Практична частина. Відтворення простих форм лінією, прямою, крапкою. Відпрацювання технік малювання піском і на піску за пісочними піддонами та світловим столом. Тренувальні вправи із передачі кольору та створення візуальних тонових ефектів.

4. Мистецька гра з піском. Театр тіней (42 год.)

Поняття пісочної ігротеки. Тактильна дошка, трафарет у пісочній ігротеці.

Каліграфія та абетка на піску. Кольорові та знакові алфавіти.

Пісочна скульптура. Поняття театру тіней.

Практична частина. Виконання вправ у пісочній ігротеці із тактильною дошкою та трафаретом. Малювання літер та знаків. Створення кольорових та знакових пісочних алфавітів. Виконання скульптури з піску (за власним задумом). Створення та розігрування міні-спектаклів у театрі тіней.

5. Графіка дрібними сипучими матеріалами (24 год.)

Дрібний сипучий матеріал: його види та властивості.

Технологія виготовлення кольорового піску.

Графіка піском та іншими сипучими матеріалами. Композиція у пісочній графіці. Аплікація та її види. Особливості виконання аплікації сипучими матеріалами.

Практична частина. Малювання простих форм дрібними сипучими матеріалами. Виготовлення кольорового піску. Створення аплікації кольоровим піском за власним задумом. Виконання простих графічних композицій різними сипучими матеріалами за зразком.

6. Пісочна графіка за світловим столом (54 год.)

Поняття орнаменту, ритму. Особливості композиційної структури орнаментів.

Поняття статички, динаміки, перспективи. Особливості малювання статичних об'єктів: рослин, тварин, людини, предметів.

Декоративна композиція. Стилзація рослинних та зооморфних форм, їх символіка.

Практична частина. Виконання орнаменту за зразком. Малювання орнаменту з чергуванням геометричних фігур.

Вправи на малювання статичних об'єктів та об'єктів у перспективі (рослин, тварин, людини, предметів). Виконання композицій за мотивами українських народних казок.

Малювання стилізованих зображень рослин. Виконання простої декоративної композиції на задану тему. Створення орнаменту з використанням символів за мотивами українського народного мистецтва.

Створення декоративної композиції (особистої або колективної) на вільну тему.

7. Основи пісочної мультиплікації (8 год.)

Пісок і мультиплікація. Особливості зображення мультиплікаційних персонажів піском.

Практична частина. Перегляд фрагментів мультфільмів. Зображення мультиплікаційних персонажів за зразком. Малювання улюбленого мультиплікаційного персонажу.

8. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати і розуміти:

- інструменти, матеріали та обладнання для роботи з піском;
- основні техніки малювання піском і на піску;
- прийоми та техніки роботи за світловим столом;
- основи пісочної графіки;
- види сипучого матеріалу;
- поняття лінії, плями, кольору, тону;

- поняття орнаменту, ритму, символіки, стилізації;
- особливості виконання графіки та аплікації піском;
- особливості зображення статичних об'єктів на піску;
- поняття композиції та перспективи;
- особливості пісочної анімації та мультиплікації;
- правила техніки безпеки.

Вихованці мають уміти і застосовувати:

- основні інструменти і матеріали;
- організувати робоче місце;
- техніки малювання піском і на піску;
- малювати піском з використанням тактильної дошки та трафарету;
- малювати літери та знаки піском;
- виконувати скульптури з піску;
- підбирати сипучі матеріали та створювати з них прості аплікації;
- стилізувати зображення рослин;
- виконувати прості орнаменти, декоративні композиції;
- зображати статичні об'єкти: рослини, тварин, людину, предмети;
- економно та бережно ставитись до матеріалів та обладнання.

Вихованці мають набути досвід:

- організації робочого місця;
- роботи за пісочними піддонами та світловим столом;
- створення кольорового піску;
- створення невеликих творчих проектів.
- створення міні-спектаклів у театрі тіней;
- роботи у колективі.

Основний рівень, другий рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	-	3
2.	Історія пісочної анімації	1	2	3
3.	Образотворча грамота	6	18	24
4.	Пісочна графіка	3	33	36
5.	Пісочна анімація	6	27	33
6.	Пісочна мультиплікація	15	30	45
7.	Підготовка творчих програм	6	54	60
8.	Екскурсії, вистави, свята	-	9	9
9.	Підсумок	3	-	3
	Разом	43	173	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом роботи на навчальний рік. Інструменти, матеріали та обладнання. Організація робочого місця. Техніка безпеки.

2. Історія пісочної анімації (3 год.)

Основні етапи становлення та розвитку пісочної анімації. Сучасні майстри пісочної анімації України та зарубіжжя, їх творчість.

Практична частина. Перегляд відео майстер-класів та пісочних шоу (за матеріалами Інтернет-мережі).

3. Образотворча грамота (24 год.)

Жанри живопису: натюрморт, пейзаж, портрет, аніمالістика. Закони композиції та перспективи. Статика і динаміка композиції. Особливості зображення природи, представників тваринного світу, людини. Людина в русі. Сюжетно-декоративна композиція. Стилізовані фігури тварин.

Практична частина. Вправи на малювання об'єктів природи та тваринного світу. Малювання натюрморту з квітами, фруктами тощо. Вправи на малювання об'єктів природи у перспективі. Створення пейзажу за власним задумом.

Виконання динамічної композиції із зображенням представників тваринного світу.

Малювання фігури людини в русі. Створення композиції із зображенням людей (за власним задумом).

Малювання (за зразком) стилізованих фігур тварин за мотивами мистецтва древніх скіфів. Виконання сюжетно-декоративної композиції (особистої або колективної) у запропонованій техніці.

4. Пісочна графіка (36 год.)

Основні етапи створення композиції в техніці пісочної графіки. Сюжет: послідовність зображень, музичне оформлення, озвучування.

Практична частина. Виконання тематичної композиції за творами українських поетів та письменників. Створення графічних композицій до фрагментів улюблених казок, народних пісень.

Виконання парних та групових тематичних композицій. Робота над мистецьким проектом.

5. Пісочна анімація (33 год.)

Поняття пісочної анімації. Основні прийоми створення пісочної анімації: сюжет, супровідні елементи, озвучування, спецефекти. Пісочні шоу: їх різновиди та особливості створення.

Практична частина. Перегляд з наступним відтворенням пісочних анімацій українських та зарубіжних митців. Створення фрагментів пісочної

анімації за заданою темою. Виконання простої пісочної анімації на теми святкових подій.

Створення парних та групових анімацій на піску за задумом вихованців.

6. Пісочна мультиплікація (45 год.)

Поняття пісочної мультиплікації. Фахівці-мультиплікатори, особливості їх професійної діяльності. Етапи створення пісочних мультфільмів: сюжет, супровідні елементи, озвучування, спецефекти.

Технологія створення мультиплікаційної композиції (у парах).

Практична частина. Перегляд з наступним відтворенням пісочних мультфільмів українських та зарубіжних митців. Відтворення сюжету мультфільму по пам'яті. Створення власного варіанту вже існуючого мультфільму. Створення пісочного мультфільму за власним задумом.

Мультиплікування під час прослуховування художнього твору (казки, фрагменту оповідання та ін.).

Створення мультфільму у парі.

7. Підготовка творчих програм (60 год.)

Етапи, особливості підготовки і виконання колективного пісочного шоу. Сценічна культура.

Практична частина. Розробка програми виступів. Підбір тематичних композицій. Підбір музики та спецефектів. Робота над озвучуванням шоу. Вправи на розвиток психофізичних якостей: пластики рухів, ритмічність дій.

8. Експерсії, вистави, свята (9 год.)

Відео-експерсії на пісочне шоу митців пісочної анімації. Майстер-клас для батьків, інших гуртківців.

Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати і розуміти:

- прийоми та техніки роботи за світловим столом;
- основні етапи становлення та розвитку пісочної анімації;
- закони композиції та перспективи;
- поняття статички, динаміки, ритму;
- види і жанри образотворчого (натюрморт, пейзаж, портрет, анімалістика) та декоративного мистецтва;
- особливості зображення об'єктів природи, представників тваринного світу, людини;
- прийоми та способи створення мультфільмів з піску;
- етапи підготовки творчих програм;

- техніку безпеки при виконанні робіт.

Вихованці мають уміти і застосовувати:

- основні інструменти і матеріали;
- організувати робоче місце;
- прийоми та техніки роботи з піском;
- поетапно планувати роботу;
- виконувати просту пісочну анімацію;
- створювати статичні та динамічні тематичні композиції у різних жанрах та відповідних техніках;
- відтворювати мультфільми за зразком;
- створювати мультфільм за власним задумом;
- пластично та ритмічно рухатись під час виступу;
- працювати у колективі;
- розробляти програму виступу.

Вихованці мають набути досвід:

- організації робочого місця;
- створення пісочних тематичних композицій, анімацій, мультфільмів;
- спільної праці у парах та групах;
- створення творчих проектів;
- сценічних виступів.

Вищий рівень НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	-	3
2.	Пісочна графіка	6	30	36
3.	Пісочна анімація	12	54	66
4.	Пісочна мультиплікація	3	18	21
5.	Сценічна майстерність	6	12	18
6.	Підготовка концертних програм. Пісочне шоу	-	51	51
7.	Експерсії, вистави, свята	-	18	18
8.	Підсумок	3	-	3
	Разом	33	183	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом роботи на навчальний рік. Інструменти, матеріали та обладнання. Організація робочого місця. Техніка безпеки.

2. Пісочна графіка (36 год.)

Прийоми, техніки, особливості пісочної графіки. Основи теорії композиції, складна композиція. Реалістичне відтворення предметного світу та світу природи. Складний натюрморт. Портрет. Зображення людини, групи людей в дії.

Основні прийоми роботи над творчим проектом: підбір теми, побудова сюжету, особливості використання музики. Робота в команді.

Практична частина. Відпрацювання технік малювання піском. Створення складних графічних композицій (натюрморт, портрет, зображення людини та групи людей в дії). Виконання тематичних композицій за певним художнім твором (поезія, казка, поема, пісня тощо) у обраній техніці. Тематична композиція за власним задумом. Виконання творчого проекту у парах.

3. Пісочна анімація (66 год.)

Сучасні тенденції розвитку пісочної анімації. Майстри пісочної анімації України та зарубіжжя, їх творчість. Основні прийоми створення пісочної анімації із зображенням об'єктів живої та неживої природи. Об'єкти у русі. Супровідні елементи: озвучування, спецефекти. Особливості створення пісочних шоу групою.

Практична частина. Створення пісочної анімації із зображенням об'єктів живої, неживої природи та об'єктів у русі. Підбір спецефектів. Робота над озвучуванням. Робота над груповим творчим проектом (пісочним шоу).

4. Пісочна мультиплікація (21 год.)

Прийоми та способи створення пісочних мультфільмів із складним сюжетом. Композиція мультфільму. Супровідні елементи, озвучування, спецефекти. Особливості створення мультфільму групою.

Практична частина. Перегляд з наступним відтворенням пісочних мультфільмів. Створення власного та/або колективного мультфільму зі складною композицією та довготривалим сюжетом. Робота над груповим творчим проектом: вибір теми, визначення мети роботи, розподіл обов'язків, підбір музики та спецефектів, озвучування.

5. Сценічна майстерність (18 год.)

Сценічний рух. Техніка складних рухових навичок. Пластична виразність. Етикетні навички.

Практична частина. Вправи на вдосконалення цілеспрямованих дій (точність, вміння розслабляти м'язи). Культура жесту. Емоційна пластика. Відпрацювання ходи, постави, поклону.

6. Підготовка концертних програм. Пісочне шоу (51 год.)

Практична частина. Розробка сценарію пісочного шоу. Розподіл обов'язків. Підбір музики та спецефектів. Відпрацювання номерів концертної програми, пісочного шоу.

7. Екскурсії, вистави, свята (18 год.)

Практична частина. Проведення майстер-класів. Участь у виставах, конкурсах, концертах, пісочних шоу. Творчі зустрічі

8. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати і розуміти:

- прийоми та техніки роботи за світловим столом;
- прийоми використання інструментів та матеріалів;
- послідовність роботи над творчим проектом;
- закони композиції;
- особливості створення пісочної графіки;
- основні прийоми створення пісочної анімації;
- прийоми та способи створення пісочних мультфільмів із складним сюжетом;
- основи сценічної майстерності;
- правила техніки безпеки.

Вихованці мають уміти і застосовувати:

- основні інструменти і матеріали;
- організовувати робоче місце;
- реалістично відтворювати предметний світ та світ природи;
- розробляти сюжети складних тематичних пісочних композицій;
- працювати в колективі;
- розробляти програму виступу;
- демонструвати власне (особисте або колективне) пісочне шоу;
- спілкуватися з глядачем через рухи, жести пластику під час виступів.

Вихованці мають набути досвід:

- організації робочого місця;
- створення складних тематичних пісочних композицій;
- створення та виконання пісочних мультфільмів;
- виступів на сцені з індивідуальними та груповими концертними номерами та шоу-програмами;
- проведення майстер-класів.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

Основне обладнання	Кількість
<i>Обладнання</i>	
Стіл зі скляною поверхнею і підсвіткою. Розмір світлової поверхні – 45 x 65 см	за кількістю вихованців
Тактильна дошка	за кількістю вихованців
Піддон з піском з поверхнею з оргскла без підсвітки	за кількістю вихованців
Комп'ютер (ноутбук)	1
Проектор	1
Екран	1
Фотокамера	1
Відеокамера	1
Кабінет для малювання піском, із можливістю затемнити простір у денний час для контрастності зображення.	1
<i>Матеріали</i>	
Кварцовий пісок	15 кг
Антистатик	15 шт.
кольоровий пісок	5 кг
сипучі матеріали (крупки, кава, дрібне каміння тощо)	5 кг
<i>Інструменти</i>	
Пензлі, «пісочні олівці» тощо	за кількістю вихованців
різні рельєфні предмети: трафарети, ситечка тощо	за кількістю вихованців
<i>Допоміжне обладнання</i>	
Диски з музикою та записом поезій, казок, творів	За потребою
Наочні посібники (предмети побуту, ілюстрації, картини, різноманітні фотоматеріали, відеоматеріали, спеціальна література)	За потребою

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонович Є. А. Декоративно-прикладне мистецтво. – Львів: Світ, 1998.
2. Зейц М. Пишем и рисуем на песке. Настольная песочница [Текст] / М. Зельц. – ИНТ: Речь, 2010. – 94 с.

3. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. Чудеса на песке / Практикум: Песочная терапия [Текст] / Т.Д. Зинкевич-Евстигнеева, Т.М. Грабенко. – Санкт-Петербург: «Речь», 2002. – 224 с.
4. Киселева, М. В. Арт-терапия в работе с детьми. Руководство для детских психологов, педагогов, врачей и специалистов, работающих с детьми [Текст] / М. В. Киселева. – Санкт-Петербург: Речь, 2006. – 158 с.
5. Константинова С. С. Техники изобразительного искусства. Конспект лекций. – Ростов н/Д: Феникс, 2004. – 176 с.
6. Крайг Г. Психология развития [Текст] / Г. Крайг. – Санкт-Петербург: Питер, 2004. – 738 с.
7. Куленко М. Я. Основи графічного дизайну: Підручник. – К. : Кондор, 2006. – 492с.
8. Музей песчаных скульптур Тоттори [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу: <http://unnatural.ru/muzej-peschanyx-skul>
9. Погосова Н. М. Погружение в сказку. -М:«Речь», 2006. – 76 с.
10. Поликарпова И. В. Песочная терапия как средство коррекции эмоциональной сферы детей-сирот [Текст]: методические рекомендации / И. В. Поликарпова; под общей редакцией Н. И. Приходько. – Кемерово: Изд-во КРИПКиПРО, 2009. – 43 с.
11. Постоева Л. Д., Лукина Г. А. «Интегрированные коррекционно-развивающие занятия для детей 4-6 лет». – Санкт-Петербург. – «Книголюб», 2006.
12. Роменец В. А. Психологія творчості: Навч. посібник. К.: Либідь, 2001. – 288 с.
13. Сакович Н. А. Технология игры в песок. Игры на мосту [Текст] / Н. А. Сакович. – Санкт-Петербург: Речь, 2008. – 166 с.
14. Степанов М. Г., Фіцула М. М. Основи психології і педагогіки: Посібник. – К.: Академвидав, 2003. – 504 с.
15. Штейнхард Л. Юнгианская песочная терапия.- СПб.: Питер, 2000. – 320с.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ТЕАТРУ ЛЯЛЬОК

Основний рівень

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Розвиток дитячої творчості є одним з найбільш актуальних питань у наш час. Саме театральне мистецтво, яке збуджує фантазію, розвиває смаки, робить життя яскравим, емоційним та багатограним має унікальні можливості впливу на дитину. Театральне мистецтво є вираженням комплексного художнього погляду на оточуючий світ, його природа синтетична. В ньому поєднанні мистецтво слова, дії, музики, образотворчого мистецтва

Одним із видів театального мистецтва є театр ляльок. Особливість діяльності театру ляльок полягає у тому, що розмаїття видів творчої роботи допомагає дитині розвинути інтерес до театального, музично - театального мистецтва, забезпечує освоєння системи творення сценічного образу, одночасного оволодіння основними складовими театального мистецтва.

Навчальна програма реалізується в гуртку художньо-естетичного напряму театального профілю та розрахована на вихованців віком 8-14 років. Програма є професійно орієнтованою.

Метою навчальної програми є формування ключових компетентностей особистості засобами театального мистецтва за допомогою ляльок.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальної – забезпечує ознайомлення з поняттями, що стосуються театального мистецтва, зокрема театру ляльок, розвиток емоційно-художньої виразності мовлення;

практичної – сприяє опануванню системи знань і вмінь мистецтва театру ляльок; оволодінню основами сценічної дії та акторської майстерності; оволодінню навичками створення художніх образів, технологією управління театральними ляльками різних типів та конструкцій

творчої – забезпечує розвиток творчих здібностей: художньої уяви, фантазії ініціативи, емоційної гнучкості; набуття досвіду власної творчої діяльності актора; розв'язання творчих завдань, здатності проявляти творчу ініціативу ;

культурної – забезпечує формування інтересу до театального мистецтва; ціннісного ставлення до світу; самостійного вираження ідей, досвіду та почуттів; стійкого інтересу до художньої творчості, потреби у творчій самореалізації та духовному самовдосконаленні;

соціальної – сприяє вихованню гуманності, доброзичливості, дружнього ставлення до оточуючих, поваги до традицій українського народу; спілкування державною мовою; розвитку організаторських здібностей у процесі колективної творчої справи.

На опрацювання навчального матеріалу у групах основного рівня відводиться два роки навчання по 216 год. (6 год. на тиждень).

Програма передбачає вивчення акторської майстерності; сценічної мови та сценічного руху; основ ляльководіння.

На першому році навчання гуртківці ознайомлюються з видами театрів ляльок, історією виникнення ляльок та їх типами; вчать основам акторської майстерності, вмінню відтворювати емоції, настрій, окремі риси характеру, вивчають техніки мистецтва театру ляльок. На практичних заняттях оволодівають прийомами водіння ляльок-рукавичок, вчать працювати з п'есою, створюють вистави-мініатюри, виконують вправи на розвиток уваги, зорового сприйняття, координацію рухів та ін.

Під час навчання за програмою другого року набувається досвід водіння тростинних ляльок; вдосконалюються навички роботи над створенням образу, характером героя. Продовжуються заняття за допомогою яких вдосконалюються вміння, здобуті протягом першого року навчання. На основі вправ та етюдів оволодівають основами сценічного руху, пластики, сценічною мовою.

Важливим є формування репертуару гуртка, оскільки правильно підібраний матеріал сприяє духовному і виконавському зростанню колективу, формуванню його неповторного творчого обличчя.

Навчання за програмою здійснюється відповідно до вікових особливостей дітей та індивідуального підходу.

Форми проведення занять : лекції, вправи, етюди, читання, вікторина, перегляд та обговорення професійних вистав, фестивалі, концерти, вистава, репетиція, практична робота.

Формами контролю засвоєння рівня знань, умінь і навичок є спільні творчі роботи – лялькові вистави, музичні лялькові номери, мініатюри тощо; участь у концертах, виставах, конкурсах, заходах різних організаційних рівнів.

У роботі гуртка використовуються типові ляльки-рукавички вітчизняних та іноземних виробників, ляльки професійних та аматорських театрів ляльок, громадських, благодійних організацій, спонсорів тощо.

За цією програмою можуть проводитись заняття в групах індивідуального навчання, які організуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в закладах позашкільної освіти.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи творчого об'єднання тощо можуть бути внесені зміни.

**Основний рівень, перший рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	2	4
2.	Історія театру ляльок	8	8	16
3.	Анімація	2	14	16
4.	Основи акторської майстерності	2	18	20
5.	Сценічна мова	4	16	20
6.	Основи ляльководіння	6	32	38
7.	Репетиційна робота	10	78	88
8.	Екскурсії, конкурси, свята	4	8	12
9.	Підсумок	2	-	2
Разом		40	176	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (4 год.)

Організаційні питання. Театр ляльок, його складові. Основні терміни театру ляльок. Техніка безпеки.

Практична частина. Вправи на розвиток уяви та фантазії. Екскурсія до театру.

2. Історія театру ляльок (16 год.)

Лялька первісної людини. Ритуальні ляльки, ідоли, кумири. Релігійний театр «Вертеп». Пересувні театри. Театр Петрушка. Становлення театру ляльок. Найпростіший театр. Пальчиковий театр.

Сучасний театр ляльок. Види театральних ляльок: лялька-рукавичка, тростинна, міміруюча, механізована, напівмеханізована, лялька маріонетка, тіньова, паркетна, майданна, тантамореска, планшетна лялька. Символіка кольору у образі ляльки.

Практична частина. Вивчення технічних можливостей різних видів ляльок. Початкові вправи на вміння керувати різними видами ляльок. Імпровізація з ляльками під музику. Виготовлення пальчикових ляльок, створення образу ляльки за допомогою кольору. Складання та розігрування діалогів пальчиковими ляльками.

3. Анімація (16 год.)

Поняття анімації у театрі ляльок. Рука актора – душа ляльки. Пластичні можливості руки актора-лялькаря у відтворенні різних образів. Гімнастика рук і пальців. Етюд у театральному мистецтві.

Практична частина. Вправи на розвиток моторики пальців рук.

Вправи з предметами (кулька, хустинка, мотузка, тощо) на відпрацювання пластичних можливостей пальців, кистей рук. Виконання вправ «оживлення предметів». Створення образів за допомогою пластики рук. Етюди на відтворення різних образів за допомогою ляльки-рукавички.

4. Основи акторської майстерності (20 год.)

Основні поняття: акторська наївність; пам'ять фізичних дій; органічне мовчання; увага. Емоції. Засоби відтворення емоцій. Зорове сприйняття. Психологічне налаштування. Сценічна майстерність актора-лялькаря.

Практична частина. Створення сценічного образу за словесним завданням педагога. Вправи на прості фізичні дії в запропонованих обставинах. Виконання етюдів з уявними предметами, на «органічне мовчання». Вправи на розвиток уваги. Етюдна робота та вправи на швидку зміну емоційного стану. Вправи на розвиток зорового сприйняття. Театральні ігри на відпрацювання фізичних дій актора-лялькаря. Вправи на взаємодію акторів-лялькарів: «Дзеркало», «Скульптор».

5. Сценічна мова (20 год.)

Мовний апарат та його будова. Гімнастика для губ. Поняття техніки мовлення: мовне дихання, інтонація, темп, дикція. Поняття культури мовлення. Голосовий діапазон. Основні правила збереження голосу. Гігієна голосу.

Правила роботи з текстом. Монолог. Діалог. Правила діалогів у театрі ляльок. Поєднання слова і дії.

Практична частина. Тренування губних м'язів. Артикуляційна гімнастика. Вправи на постановку дихання і дикції. Виконання скоромовок з різним емоційним забарвленням, зі зміною темпу вимови.

Вправи на вимову голосних, приголосних та йотованих звуків.

Робота з текстом: визначення головних слів, логічних наголосів, логічних та психологічних пауз, інтонування розділових знаків. Читання обраних творів з лялькою-рукавичкою.

6. Основи ляльководіння (38 год.)

Особливості роботи з лялькою-рукавичкою: водіння та рухи на ширмі, розмова ляльки. Взаємозалежність ляльки-рукавички та руки актора.

Практична частина. Вправи-ігри з лялькою без ширми: рухи голови вперед, в сторони; відпрацювання поворотів ляльки праворуч, ліворуч; уклін до поясу; плескання руками (ляльки); підйоми угору, вперед; рухів ляльки з предметом. Вправи-ігри з лялькою на ширмі: поступовий вихід ляльки здалеку на передній план (грядку); біг ляльки по ширмі; сидання ляльки; рухи ляльки під час розмови; на точність погляду ляльки. Тренування та вдосконалення прийомів ляльководіння ляльок-рукавичок. Розігрування діалогів ляльок.

7. Репетиційна робота (88 год.)

Основні етапи та особливості репетиційної роботи над виставою. П'єса – основа вистави. Поняття мізансцени. Складові елементи вистави: музичне та світлове оформлення, декорації, реквізит, спецефекти. Одноактні п'єси для ляльок-рукавичок. Правила роботи над п'єсою.

Практична частина. Читання та обговорення п'єси. Визначення головних та вторинних подій п'єси, завдань героїв. Розподіл ролей. Читання за ролями. Робота над створення образу персонаж: пошуки характерного голосу, манери розмови. Визначення та відпрацювання мізансцен пластичної та мовної поведінки персонажів. Етюди з ляльками за подіями п'єси. Гра етюдним методом окремих сцен вистави. Репетиція основних частин вистави. Підбір музичних фрагментів відповідно до подій та завдань вистави. Підбір та виготовлення декорацій. Світлове забезпечення вистави. Робоча репетиція. Репетиція з використанням музичного оформлення та декорацій. Монтувальні репетиції з використанням реквізиту. Монтувальна репетиція з перестановкою декорацій. Генеральна репетиція. Прем'єра вистави.

8. Екскурсії, конкурси, свята (12 год.)

Етикет. Правила поведінки у громадських місцях.

Практична частина. Творчі зустрічі з акторами театрів ляльок. Перегляди вистав. Участь у концертних та творчих програмах, конкурсах.

9. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати і розуміти:

- основні терміни, поняття театру ляльок;
- історію виникнення театрів ляльок;
- види ляльок;
- пластичні можливості руки;
- правила та особливості керування лялькою-рукавичкою;
- правила тренування мовного апарату;
- правила збереження голосу;
- основи сценічної мови;
- правила сценічної поведінки актора-лялькаря;
- основи сценічного руху, пластики;
- правила роботи з текстом;
- основні етапи та особливості роботи над виставою.

Вихованці мають уміти і застосовувати:

- відтворювати образ ляльки кольором;
- правильно виконувати вправи на тренування голосового апарату;
- аналізувати текст;

- вимовляти скоромовки;
- складати та розігрувати діалоги;
- створювати образ відповідно характеру й завдань вистави;
- виконувати етюди за словесним завданням педагога.

Вихованці мають набути досвід:

- водіння лялькою-рукавичкою;
- правильної роботи за ширмою;
- публічного виступу;
- взаємодії у колективі.

Основний рівень, другий рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	2	4
2.	Етикет та театральна етика	2	4	6
3.	Основи акторської майстерності	4	16	20
4.	Сценічна мова	4	18	22
5.	Музика в театрі ляльок	2	16	18
6.	Техніка ляльководіння	6	38	44
7.	Репетиційна робота	12	82	94
8.	Екскурсії, конкурси, свята	-	6	6
9.	Підсумок	2	-	2
Разом		34	182	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (4 год.)

Організаційні питання. Український театр ляльок. Техніка безпеки. Складові театру, основні терміни та поняття театру ляльок.

Практична частина. Вікторина «Такий знайомий незнайомий театр». Екскурсія до театру.

2. Етикет та театральна етика (6 год.)

Поняття етикету. Культура мови. Мовний етикет – важлива складова культури мовлення. Театральна етика. Культура руху на сцені.

Практична частина. Творчі зустрічі з акторами театрів ляльок. Гра з ляльками «Міс та Містер ввічливість». Відпрацювання ходи, привітання та поклону.

3. Основи акторської майстерності (20 год.)

Робочий простір актора. Правила розташування актора за ширмою. Дії актора у межах робочого простору.

Індивідуальна та групова мізансцена. Поняття темпоритму дії. Пластика актора-лялькаря.

Практична частина. Вправи на вільне пересування за ширмою: повороти, зупинка, переміщення двох, трьох і більше акторів. Вправи на взаємне порозуміння, фізичну взаємодію з партнерами на сценічному майданчику у мізансцені (за словесним завданням педагога).

Вправи на звільнення м'язів та подолання м'язових затискувань. Етюди на дію у заданому педагогом темпі та ритмі. Виконання пластичних етюдів з ляльками на ширмі.

4. Сценічна мова (22 год.)

Техніка дихання та постановка голосового апарату. Темпоритм мови. Правила поєднання фізичної та мовної дії.

Практична частина. Вправи на розвиток техніки дихання. Вправи на розвиток сили звуку, діапазону та рухомості голосу. Читання нескладних скоромовок з поступовим ускладненням. Тренаж темпоритму мови. Етюди з ляльками на поєднання фізичної та мовної дії за завданням педагога. Самостійне відтворення уривку п'єси з лялькою на ширмі.

5. Музика в театрі ляльок (18 год.)

Поняття музики як складової театральної вистави. Поняття ритму і темпу. Поняття музичного образу. Специфіка створення образу за допомогою музики. Музичне оформлення вистав.

Практична частина. Прослуховування музичних фрагментів. Вправи на розвиток почуття ритму (гра «Оплески» тощо). Спів мелодій у різному ритмі й темпі. Етюди на створення музичного образу. Підбір музичних фрагментів, пісень для використання у виставі. Запис та монтаж фонограм для вистав.

6. Техніка ляльководіння (44 год.)

Тростинна лялька: будова ляльки, правила та особливості роботи, гапіт, рухи та жести ляльки відповідно до темпу та дії. Рух та взаємодія акторів під час вистави.

Практична частина. Вправи-ігри з лялькою без ширми. Відпрацювання поворотів ляльки праворуч, ліворуч, плескання руками (ляльки), підйоми угору, вперед. Вправи з гапітом (координація рухів голови з руками, робота двома тростинами одночасно). Тренування рухів ляльки з предметом, ходи та бігу ляльок на ширмі, виходу ляльки на передній план, сідання ляльки. Вправи на точність погляду ляльки. Тренування рухів ляльки під час розмови. Вправи по дві, три ляльки на ширмі Тренаж засвоєних рухів правою та лівою руками. Створення та показ мізансцен, етюдів (індивідуальних та/або групових) на запропоновану тему.

7. Репетиційна робота (94 год.)

Одноактні п'єси для тростинних ляльок. Вибір п'єси для подальшої роботи. Основні етапи роботи над п'єсою: визначення теми, ідеї, творчого замислу, підтекстів, темпоритму, надзавдання, дійових осіб, характеру героїв та завдання подій. Складові елементи вистави: музичне та світлове оформлення, декорації, реквізит, спецефекти.

Практична частина. Читання та обговорення п'єси: розподіл ролей, читання за ролями. Гра окремих сцен п'єси етюдним методом. Робота над образом: «вживання» у художній образ, пошуки характерного голосу, манери розмови, поведінки; визначення головних та вторинних подій. Репетиції основних частин вистави. Визначення мізансцен у виставі. Підбір музичних фрагментів, світлового оформлення, спецефектів відповідно до подій та завдань вистави. Підбір та виготовлення декорацій, реквізиту.

8. Екскурсії, конкурси, свята (6 год.)

Практична частина. Перегляди вистав. Участь у концертних та творчих програмах, конкурсах. Екскурсії.

9. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати і розуміти:

- поняття етикету, театральної етики, культури мови;
- поняття темпоритму дії, мови, музики;
- правила та особливості керування тростинною лялькою;
- правила поєднання фізичної та мовної дії;
- правила роботи акторів за ширмою;
- основні етапи роботи над п'єсою;
- специфіку створення образу за допомогою музики;
- значення декорацій у театрі, музичного та світлового оформлення.

Вихованці мають уміти і застосовувати:

- звільняти м'язи тіла від затисків;
- керувати тростинною лялькою;
- здійснювати дієвий аналіз п'єси;
- діяти у межах робочого простору актора;
- створювати художній образ;
- поєднувати фізичну та мовну дії;
- вільно володіти голосовим апаратом;
- створювати декорації та реквізит до вистави.

Вихованці мають набути досвід:

- професійних навичок акторської майстерності;
- роботи над виставою;
- використання виразних можливостей тростинної ляльки;
- публічного виступу;
- взаємодії у колективі.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

Основне обладнання	Кількість
Ширма	1 шт.
Стійки для ширми	2-4 шт.
Задня фонові завіса (задник)	2 шт.
Стійки для задника	2 шт.
Стійки для декорацій	4 шт.
Стіл	2 шт.
<i>Матеріали</i>	
Пластикові (пінопластові) кульки	15 шт.
Предмети для анімації (мотузочки, хустинки, коробочки, тощо)	10-20 шт.
Ляльки-рукавички	10-20 шт.
Тростинні ляльки	5-10 шт.
Декорації (хатинка, піч, паркан, вікно, болото, клумба, тощо)	5-10 шт.
Дерева, ялинки штучні	2-5 шт.
Реквізит (глечик, рушник, відеречко, квіточки, грибочки тощо)	10-20 шт.
Одяг для ляльок (шапочки, хустинки, сорочки, козушок тощо)	10-20 шт.
<i>Музичне та світлове обладнання</i>	
Комп'ютер (ноутбук)	1 шт.
Музичний центр (CD, USB)	1 шт.
Компакт-диски	5-10 шт.
Флеш-накопичувач	1-2 шт.
Прожектор	1-2 шт.

ЛІТЕРАТУРА

1. Будянський В. Шкільний театр / В. Будянський, Д. Будянський. – Суми: Козацький вал, 2002. – 182 с.
2. Будянський В. Мистецтво виразного читання / В. Будянський, Д. Будянський. – Суми: Корпункт, 2001. – 196 с.
3. Водолага Н. В. Театральна абетка / Н. В. Водолага. – Донецьк, 2000. – 109 с.
4. Власов Є. О. Музика у виставі: Теорія і практика музично-шумового оформлення вистави: Навч. посібник. – Луцьк: Волинська обл. друкарня, 2001.
5. Деммені Е. Призвання – лялькар / Е. Деммені. – Л., 1986. – 112 с.
6. Дункан Ф. Микширование живого звука: методическое пособие / Фрэй Дункан. – М. : IN/OUT, 1999. – 131 с.
7. Жайворонок Т.. Гурткова робота в школі. Ляльковий театр // Позакласний час. - № 24. - 2005. - С. 69-70.
8. Железняк С. Н. Изобразительное искусство : учеб. для 5-го кл. общеобразоват. учеб. завед. / С. Н. Железняк, О. В. Ламонова. - К. : Генеза, 2013. – 176 с.
9. Зверева Н. Замысел спектакля / Н. Зверева. – М.: Искусство, 1983. – 189с.
10. Караманенко Т. Н. Ляльковий театр – дітям / Т. Н. Караманенко, Ю. Г. Караманенко. – К. : Рад. школа, 1986. – 120 с.
11. Образцов С. Актор з лялькою / С. Образцов. – М., 1983. – 60 с.
12. Образцов С. Моя професія / С. Образцов. – М., 1981. – 194 с.
13. Образцов С. Усе життя граюсь ляльками / С. Образцов. – М., 1983. – 46 с.
14. Овсински Б. Настольная книга звукорежиссёра / Бобби Овсински // Визуальное руководство по звукозаписи. – М. : Вильямс, 2007. – 115 с.
15. Посібники з освітлення сцени «Освітлення сцени 101»_ [Електронний ресурс] / Режим доступу: LVSDesignIvsdesign.com.ua/posibniki-z-osvitlennya-sceni-oglyad-knizhki-osvitlennya-sceni-101/
16. Товма І. Театр починається з іграшки / І. Товма // Дошкільне виховання. – 2008. – № 6. – С. 16-18.
17. Ковальчук В. В. Репертуарний збірник лялькового театру «Колосок» / В. В. Ковальчук. – смт Володимирець, 2011. – 84 с.
18. Краткий словарь по эстетике: книга для учителя / Под ред. М. Ф. Овсянникова. – М. : Просвещение, 1983. – 223с.
19. Ліпницька М.. Шкільний ляльковий театр. Посібник 2009 р. 27 с.
20. Лялькові театри України: [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Категорія:Лялькові_театри_України
21. Макаренко Л. Все про театр і дитячу театралізовану діяльність. Київ : «Шкільний світ». 2008. – 128 с.
22. Медведь Н. Развитие диалогического молвения засобами інсценізації (Програма Лялькового театру) Початкова школа.-2007.- № 9 . – с. 32-35.
23. Михайлова А.А. Сценографія: теорія та досвід. – М.: Просвещение, 1990. – 125 с.

24. Петелин Р. Ю. Звукозапись на компьютере [Текст]: учебное пособие / Р. Ю. Петелин, Ю. В. Петелин. – СПб. : БХВ-Петербург, 2010. – 806 с.
25. Севашко А. В. Звукорежиссура и запись фонограмм. Профессиональное руководство. / Севашко А. В. – М. : Додэка XXI, Альтекс, – 2007. – 432 с.
26. Симонович-Єфимова Н. Нотатки петрушечника : статті про театр ляльок / Н. Симонович-Єфимова. – Л., 1980. – 36 с.
27. Смирнова Н. І... оживають ляльки / Н. Смирнова. – М., 1982. – 66 с.
28. Станиславский К. С. Работа актёра над собой в творческом процессе переживания. Дневник ученика. – СПб. : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2009. – 478 с.;
29. Театр ляльок: [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Театр_ляльок
30. Чехов М. Путь актера. Жизнь и встречи. О технике актера. – М. : Олимп ; Астрель ; АСТ, 2001. – 410 с.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ГРИ НА КЛАСИЧНІЙ ГІТАРІ

Початковий, основний та вищий рівні

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

У всі часи музичне виконавство було одним з найважливіших засобів художньо-естетичного розвитку особистості. Під час навчання гри на музичному інструменті вихованці отримують знання та навички, підвищують свій освітній та естетичний рівень. Один з таких музичних інструментів – гітара, популярність якої невпинно зростає.

Навчальна програма гри на класичній гітарі реалізується у гуртку художньо-естетичного напрямку музичного профілю позашкільної освіти і розрахована на вихованців віком 9-18 років.

Метою навчальної програми є формування ключових компетентностей особистості засобами гри на класичній гітарі.

Основні завдання програми полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальної – забезпечує ознайомлення з кращими зразками світової музичної культури; вивчення та поглиблення музично-теоретичних знань та вмінь;

практичної – сприяє оволодінню основами гри на гітарі, гри в ансамблі; участі у виконавсько-концертній діяльності;

творчої – забезпечує формування та розвиток творчих та акторських здібностей, музичного мислення, слуху, виконавської майстерності, почуття ритму; формування естетичного смаку;

культурної – сприяє розумінню творів мистецтва, формуванню власного мистецького смаку, самостійного вираження ідей, досвіду та почуттів за допомогою мистецтва; набувають досвід колективної роботи в ансамблі.

соціальної – сприяє вихованню національної гідності шляхом виконання кращих творів вітчизняної музики, розширення загального світогляду; вихованню працелюбності, відповідальності, дисциплінованості, толерантності, дружелюбності.

Програма передбачає шість років навчання:

початковий рівень (2 роки навчання) – 144 год. (4 год. на тиждень);

основний рівень (2 роки навчання) – 216 год. (6 год. на тиждень);

вищий рівень (2 роки навчання) – 324 год. (9 год. на тиждень).

Програму побудовано за лінійним принципом: зміст матеріалу реалізується послідовно, з поступовим ускладненням.

Групи формуються залежно від віку та попередньої підготовки дітей. Кількісний склад вихованців 6 – 12.

Програма інтегрує знання дітей з виконавської майстерності гри на класичній гітарі, основ музичної грамоти та музичної літератури. Основною

профільною дисципліною є навчання гри на класичній гітарі, яке проводиться протягом усіх років навчання.

На початковому рівні передбачено вивчення загальних правил музичної грамоти та сольфеджіо, розвиток ритміки, музичного слуху, музичної пам'яті та уяви, формування та розвиток музичного сприймання та емоційної чуйності на основі накопичення музичних вражень, прищеплення інтересу і любові до музики. Ознайомлення з основами звуковидобування та відпрацювання техніки гри на музичному інструменті.

Програма основного рівня спрямовує діяльність вихованців на вдосконалення техніки гри, розвиток музично-образного мислення, усіх видів музичного слуху (мелодичного, ладогармонійного, поліфонічного, тембрового); підвищення загального рівня музичного розвитку на основі подальшого накопичення, збагачення і розширення музичних вражень; набуття та поглиблення знань у сольфеджіо та музичної літератури; підготовки концертних номерів та програм.

На вищому рівні відбувається формування художнього світогляду, музичного мислення, естетичних поглядів та ідеалів; зміцнення знань про музичне мистецтво, підвищення загальної музичної культури; формування потреби у прояві отриманих і накопичених знань та вмій, вдосконалення сценічної естетики та артистизму. На вищому рівні ведеться подальша поглиблена робота з обдарованими дітьми.

Під час ансамблевих занять вихованці відпрацьовують навички колективної гри, почуття ансамблю, вивчають ансамблеві твори.

До репертуару увійшли оригінальні твори гітарної музики як композиторів-класиків, так і сучасних авторів. Особливий акцент у програмі зроблено на включенні до репертуару кращих аранжувань української народної музики.

Формами навчально-виховної діяльності є: індивідуальні, групові та колективні заняття (репетиції, концерти, фестивалі, конкурси, творчі змагання, перегляд концертних програм та виступів).

Методами опрацювання навчального матеріалу є: словесні (бесіда, розповідь, пояснення, інструктаж); наочні (метод ілюстрацій, метод демонстрацій, показу); практичні (тренувальні вправи, індивідуальні та творчі завдання); метод музично-слухового аналізу; репродуктивні (відтворювальні вправи); пояснювально-ілюстративні.

Перевірка та оцінювання знань, умінь та навичок здійснюється під час контрольних занять, концертних виступів, а також під час конкурсів.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи творчого об'єднання тощо можуть бути внесені зміни.

**Початковий рівень, перший рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	-	2
2.	Основи музичної грамоти	16	8	24
3.	Навчання гри на гітарі	10	40	50
4.	Ансамблева гра (з педагогом)	10	20	30
5.	Акомпанемент	8	12	20
6.	Конкурси, екскурсії, свята, вистави	-	16	16
7.	Підсумок	-	2	2
Разом		46	98	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

План роботи на навчальний рік. Організаційні питання. Правила поведінки в колективі. Правила безпеки. Правила догляду за інструментом.

2. Основи музичної грамоти (24 год.)

Музичний звук та його якості. Музичний звукоряд. Октави. Нотний запис. Історія нотації і сучасна система лінійної нотації. Тривалості звучання. Музичний розмір. Поняття про ритм, темп, динаміку музичного твору. Знаки альтерації. Строй гітари

Епохи світової класичної музики. Творчість видатних композиторів.

Практична частина. Написання нот, пауз, ключів. Сольфеджування музичних звуків різної висоти, простих мелодичних музичних інтервалів. Відтворення простих ритмічних малюнків.

Вправи на розвиток мелодико-гармонійного слуху.

3. Навчання гри на гітарі (50 год.)

Історія гітари та її будова. Посадка та постановка рук гітариста. Розташування звуків на грифі гітари I-III позиціях. Техніка виконання прийомів гри на гітарі апояндо і тірандо.

Поняття аплікатури, її зв'язок з художньою і технічною сторонами виконання музичного твору.

Поняття художнього виконання твору, взаємозв'язок художньої і технічної сторін виконання. Поняття сценічної культури.

Практична частина. Відпрацювання правильної посадки та постановки рук під час гри на гітарі. Вправи на виконання прийомів звуковидобування тірандо і апояндо та прийому арпеджіо. Вправи на штрихи легато та стаккато. Однооктавні гами.

Розбір нотного тексту, його зв'язне відтворення і запам'ятовування.
Розучування п'єс та етюдів на основі елементарного аналізу і з використанням музично-виразних виконавських засобів.

4. Ансамблева гра (з педагогом) (30 год.)

Поняття ансамблевої гри. Види музичних ансамблів. Роль сольної та акомпануючої партій в ансамблі. Сценічна культура.

Практична частина. Прослуховування музичних творів у виконанні ансамблів гітаристів. Вправи на формування відчуття ансамблю, синхронності звучання. Вивчення творів з використанням найпростіших ансамблевих форм.

5. Акомпанемент (20 год.)

Поняття акомпанементу. Основні акорди та їх буквенні позначення.

Практична частина. Вправи на акордову техніку. Відпрацювання початкових навичок гітарного акомпанементу з використанням акордів в I позиції.

6. Конкурси, екскурсії, свята, вистави (16 год.)

Практична частина. Участь вихованців у проведенні концертно-розважальних програм, музичних конкурсів, музичних ігор і розваг, родинних свят, екскурсій. Відвідування концертів професійних виконавців.

7. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати і розуміти:

- відомості про історію гітари, її будову;
- правила догляду за інструментом;
- елементарні поняття з музичної грамоти, відповідно до програмних вимог;
- розташування звуків на грифі гітари в I-III позиціях;
- правила гри в ансамблі.

Вихованці мають уміти і застосовувати:

- основні прийоми звуковидобування: апояндо і тірандо;
- аплікатурні зазначення;
- однооктавні гами;
- вправи для розвитку техніки гри;
- штрихи легато та стаккато.

Вихованці мають набути досвід:

- виконання на гітарі нескладних п'єс та етюдів;
- користування початковими навичками звуковедення;

- ансамблевої гри;
- підбору акомпанементу з використанням акордів в I позиції;
- участі в концертно-розважальних програмах .

**Початковий рівень, другий рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	-	2
2.	Основи музичної грамоти	16	8	24
3.	Навчання гри на гітарі	10	40	50
4.	Ансамблева гра	10	20	30
5.	Акомпанемент	8	12	20
6.	Конкурси, екскурсії, свята, вистави	-	16	16
7.	Підсумок	-	2	2
Разом		46	98	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи на навчальний рік. Організаційні питання. Правила безпеки життєдіяльності.

2. Основи музичної грамоти (24 год.)

Рівномірно темперований стрій. Поняття музичного звукоряду, основні і похідні ступені . Енгармонізм музичних звуків. Інтервали. Тризвук. Акорд. Мажорний і мінорний лад.

Народна музична творчість.

Практична частина. Написання та визначення на слух інтервалів, основних і похідних ступенів музичного звукоряду, тризвуків мажорних і мінорних. Вправи на рахування та тактування в двох, трьох та чотирьохдольному музичному розмірі. Написання диктантів.

3. Навчання гри на гітарі (50 год.)

Розташування звуків на грифі гітари I-V позиції. Позиційний принцип гри на гітарі та позначення позицій в нотах. Гама і каденції в аппікатурі А. Сеговії. Хроматична гама в 3 октави.

Тембр і його музично-виразне значення. Роль музично-виразних засобів для створення музично-художнього образу. Нігтьовий спосіб звуковидобування. Акордова техніка, баре

Практична частина. Вправи на координацію рухів виконавського апарату. Вправи на акордову техніку, арпеджіо і баре.

Вивчення гам і каденцій: до мажор; ля мінор, соль мажор, мі мінор в аплікатурі А. Сеговії, хроматичної гами в 3 октави.

Виконання етюдів та п'єс на основі використання музично-виразних засобів. Відпрацювання техніки виконання на основі поєднання двох основних прийомів звуковидобування – апояндо і тірандо.

4. Ансамблева гра (30 год.)

Правила ансамблевого виконання: єдине почуття ритму, темпу.

Практична частина. Вправи на удосконалення майстерності ансамблевої гри. Вивчення різнохарактерних музичних творів.

5. Акомпанемент (20 год.)

Різновиди арпеджіо як основної техніки акомпанементу.

Практична частина. Відпрацювання акомпанементу з використанням акордів на барі та прийому арпеджіо.

6. Конкурси, екскурсії, свята, вистави (16 год.)

Практична частина. Участь вихованців у проведенні концертно-розважальних програм, музичних конкурсів, родинних святах, екскурсій. Відвідування концертів професійних виконавців.

7. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати і розуміти:

- історію української народної музики;
- творчість видатних гітаристів;
- розташування звуків на грифі гітари в I-V позиціях;
- позиційний принцип гри на гітарі;
- основні терміни та поняття з ансамблевого виконавства.

Вихованці мають уміти і застосовувати:

- написання інтервалів та тризвуків на нотоносці;
- виконувати п'єси та етюди у тональностях до двох знаків;
- читати ноти з листа;
- виконувати гами в аплікатурі А. Сеговії.
- визначати на слух інтервали, мажорні та мінорні тризвуки;

Вихованці мають набути досвід:

- виконання творів гомофонного складу на основі поєднання двох основних прийомів звуковидобування – апояндо і тірандо;
- роботи в ансамблі гітаристів;
- акомпанементу;

- участі в концертних програмах гуртка та закладу позашкільної освіти.

Основний рівень, перший рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	-	2
2.	Основи музичної грамоти	16	10	26
3.	Навчання гри на гітарі	20	50	70
4.	Ансамблева гра	20	60	80
5.	Акомпанемент	8	12	20
6.	Конкурси, екскурсії, свята, вистави	-	12	12
7.	Виконавська практика	-	4	4
8.	Підсумок	-	2	2
Разом		66	150	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

План роботи на навчальний рік. Організаційні питання. Правила поведінки в колективі. Правила безпеки життєдіяльності.

2. Основи музичної грамоти (26 год.)

Ритм. Метроритм. Агогіка. Лад. Тональність. Особливі види ритмічного поділу: синкопа, тріоль.

Практична частина. Вправи на побудову гам натурального мажору і натурального мінору, на визначення тональностей за ключовими знаками. Написання диктантів в тональностях до двох знаків, ритмічних диктантів з синкопами, тріолями.

3. Навчання гри на гітарі (70 год.)

Гами до двох знаків. Мелізми: форшлаг, мордент, групето, трель.

Темброво-звукові властивості класичної гітари. Техніка зміни тембру. Прийоми гри на гітарі: технічне легато, натуральні флажолети, вібрато, глісандо, арпеджіато.

Поліфонічна музика та техніка виконання.

Виконання музичного твору з використанням музично-виразних засобів.

Практична частина. Вправи на баре та швидкість гри. Відпрацювання виконавської гітарної техніки на основі раніше вивчених технічних елементів і прийомів гри. Вправи на поліфонічну техніку виконання. Робота над

п'єсами, етюдами, ансамблевими поліфонічними творами з використанням музично-виразних виконавських засобів. Самостійна робота над музичними творами .

5. Ансамблева гра (80 год.)

Музично-виразні засоби ансамблевого музикування (динаміка, агогіка, зміна тембру і т.п.).

Практична частина. Удосконалення навичок ансамблевої гри з використанням музично-виразних засобів. Вивчення ансамблевих творів. Підготовка концертних номерів. Прослуховування музичних творів у виконанні ансамблів гітаристів.

5. Акомпанемент (20 год.)

Альтерація і модуляція. Поняття септакорду. Використання септакордів та їх обернень.

Практична частина. Вправи на подальший розвиток навичок гітарного акомпанементу з використанням альтерації і модуляції. Відпрацювання навичок підбору акомпанементу з використанням септакордів та їх обернень.

6. Конкурси, вистави, свята, екскурсії (12 год.)

Практична частина. Участь вихованців у проведенні концертно-розважальних програм, музичних конкурсів, музичних ігор і розваг, родинних свят, екскурсій. Відвідування концертів професійних виконавців.

7. Виконавська практика (4 год.)

Практична частина. Участь вихованців у концертних програмах.

8. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати і розуміти:

- особливі види ритмічного поділу, синкопу, змінний розмір;
- поняття про альтерацію і модуляцію;
- поняття про тональність;
- побудову мажорних та мінорних гам;
- елементи загальної сценічної культури.

Вихованці мають уміти і застосовувати:

- застосовувати підбір мелодій та акомпанементу для розвитку музичного слуху;
- читати ноти з листа;
- застосовувати виконання мелізмів, технічного легато, натуральних флажолетів, вібрато, глісандо, арпеджіато в музичних творах;

- виконувати гами та етюди;
- виконувати п'єси різні за характером, у тому числі поліфонічні;
- застосовувати визначення тональності за ключовими знаками в роботі над п'єсами.

Вихованці мають набутий досвід:

- виконання музичних творів з елементами поліфонії;
- виконання творів з використанням музично-виразних засобів;
- ансамблевої гри;
- гітарного акомпанементу з використанням альтерації та модуляції;
- конкурсних та концертних виступів.

Основний рівень, другий рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	-	2
2.	Основи музичної грамоти	16	10	26
3.	Навчання гри на гітарі	20	50	70
4.	Ансамблева гра	20	60	80
5.	Акомпанемент	8	12	20
6.	Конкурси, екскурсії, свята, вистави	-	12	12
7.	Виконавська практика		4	4
8.	Підсумок	-	2	2
Разом		66	150	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи на навчальний рік. Організаційні питання. Правила поведінки в колективі. Правила безпеки життєдіяльності.

2. Основи музичної грамоти (26 год.)

Мелодія. Музичний склад. Музична фактура. Артикуляція.

Практична частина. Вправи на подальший розвиток мелодико-гармонійного слуху (визначення інтервалів, акордів, видів мінору) та музичної пам'яті (вивчення вправ напам'ять, музичні диктанти).

3. Навчання гри на гітарі (70 год.)

Гами до трьох знаків різними ритмічними малюнками та штрихами. Транспонування.

Музична форма та фактура творів. Мелодія як головний засіб музичної

виразності. Агогіка в роботі над художньо - музичним образом.

Практична частина. Вправи на арпеджіо та арпеджіато. Вправи на техніку виконання мелізмів (форшлаг, мордент, групето, трель). Відпрацювання поліфонічної гітарної техніки. Розучування п'єс та етюдів, робота над художньо-музичним образом з використанням агогіки та артикуляції. Транспонування мелодій та акомпанементу.

4. Ансамблева гра (80 год.)

Динамічний та ритмічний ансамбль. Українська народна музика в репертуарі сучасного гітариста.

Практична частина. Вправи на вдосконалення навичок синхронної ансамблевої гри. Робота над концертним репертуаром. Прослуховування української народної музики в обробці для гітари.

5. Акомпанемент (20 год.)

Ладофункціональне співвідношення гармоній, фактури і тональності.

Практична частина. Вправи на подальший розвиток гітарного акомпанементу з використанням альтерації і модуляцій. Підбір акомпанементу за власним бажанням вихованця.

6. Конкурси, екскурсії, свята, вистави (12 год.)

Практична частина. Участь вихованців у проведенні концертно-розважальних програм, музичних конкурсів, музичних ігор і розваг, родинних свят, екскурсій. Відвідування концертів професійних виконавців.

7. Виконавська практика(4 год.)

Практична частина. Участь вихованців у концертних програмах.

8. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати і розуміти:

- поняття мелодії, музичного складу, музичної фактури, артикуляції, агогіки;
- ладофункціональне співвідношення гармоній, фактури і тональності;
- гами до 3 знаків;
- поняття про хроматизми, альтерацію, модуляцію, транспозицію;
- творчість сучасних українських гітаристів-виконавців.

Вихованці мають уміти і застосовувати:

- виконувати п'єси різні за характером, у тому числі поліфонічні;
- транспортувати акомпанемент в тональності до 3 знаків;
- застосовувати засоби музичного виконавства для створення

музичного образу;

- виконувати сольні та ансамблеві твори з репертуару колективу;
- застосовувати виконання мелізмів (форшлагів, мордентів, трелей і т.п.) у музичних творах.

Вихованці мають набути досвід:

- виконання української народної музики в сучасній обробці;
- виконання музичних творів, згідно з учбовим репертуаром;
- гри у складі ансамблю;
- підбору акомпанементу;
- концертно-конкурсного виконавства.

Вищий рівень, перший рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	-	2
2.	Основи музичної грамоти.	28	22	50
3.	Навчання гри на гітарі	30	70	100
4.	Ансамблева гра	10	110	120
5.	Акомпанемент	10	20	30
6.	Конкурси, екскурсії, свята, вистави	-	12	12
7.	Виконавська практика	-	8	8
8.	Підсумок	-	2	2
Разом		80	244	324

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

План роботи на навчальний рік. Організаційні питання.

Правила безпеки життєдіяльності.

2. Основи музичної грамоти (50 год.)

Характерні інтервали. Обернення септакордів та домінантсептакордів. Семиступеневі діатонічні лади народної музики.

Музичні жанри і стилі. Форми музичних творів.

Практична частина. Написання характерних інтервалів, діатонічних ладів народної музики. Побудова і визначення на слух домінантсептакорда та його обернень.

Прослуховування творів класичної музики. Визначення стилів та жанрів музичних творів.

3. Навчання гри на гітарі (100 год.)

Гами (аплікатура А. Сеговії) до чотирьох знаків. Музичний твір і художній образ. Комплекс музично - виразних засобів для створення художньо - музичного образу.

Практична частина. Розучування гам (аплікатура А. Сеговії) до чотирьох знаків різними тривалостями, ритмічними малюнками та штрихами. Вільне читання творів з листа. Вправи на розвиток свободи виконавського апарату.

Робота над музичними творами з використанням комплексу музично - виразних засобів. Індивідуальна робота з вихованцями над концертно-виконавським репертуаром (сольним, ансамблевим).

4. Ансамблева гра (120 год.)

Гітара в ансамблі з іншими музичними інструментами (сопілка, флейта, фортепіано і т.п.). Сценічна культура.

Практична частина. Вдосконалення виконавської ансамблевої гри. Вивчення ансамблевих творів, концертного репертуару. Прослуховування творів у виконанні кращих ансамблів України.

5. Акомпанемент (30 год.)

Тональності до 4-х знаків в підборі акомпанементу. Ускладнення гармоній і типів фактури.

Практична частина. Вдосконалення навичок гітарного акомпанементу. Підбір акомпанементу з використанням ускладнених гармоній, типів фактури та тональностей.

6. Конкурси, екскурсії, свята, вистави (12 год.)

Практична частина. Участь вихованців у проведенні концертно-розважальних програм, музичних конкурсів, музичних ігор і розваг, родинних свят, екскурсій. Відвідування концертів професійних виконавців.

7. Виконавська практика (8 год.)

Практична робота. Підготовка концертних програм. Концертна діяльність.

8. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати і розуміти:

- характерні інтервали, діатонічні народні лади;
- домінантсептакорд та його обернення;
- епохи світової класичної музики;
- життя і творчість видатних композиторів;

- основні терміни та поняття з ансамблевого виконавства.

Вихованці мають уміти і застосовувати:

- виконувати гами до 4 знаків різними ритмічними малюнками;
- виконувати етюди, п'єси різні за характером у тому числі поліфонічний твір та твір крупної форми;
- застосовувати музично-виразні засоби для створення музично-художнього образу;
- виконувати твори з репертуару колективу.

Вихованці мають набути досвід:

- самостійної роботи над музичними творами;
- аналізу музикальної форми п'єс, які виконуються;
- акомпанементу на слух з використанням ускладнених гармоній, типів фактури та тональностей;
- концертних та конкурсних виступів (сольних та ансамблевих).

Вищий рівень, другий рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	-	2
2.	Основи музичної грамоти	28	22	50
3.	Навчання гри на гітарі	30	70	100
4.	Ансамблева гра	30	90	120
5.	Акомпанемент	10	20	30
6.	Конкурси, екскурсії, свята, вистави	-	12	12
7.	Виконавська практика	-	8	8
8.	Підсумок	-	2	2
Разом		100	224	324

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи на навчальний рік. Організаційні питання. Правила поведінки в колективі. Правила безпеки життєдіяльності.

2. Основи музичної грамоти (50 год.)

Повторення раніше вивченого теоретичного матеріалу, музичної термінології. Творчість сучасних композиторів України.

Правила прийому до вищих музичних закладів освіти.

Практична частина. Написання диктанту (8 тактів); спів мелодії з

листа (в тональностях до двох знаків); спів інтервалів від даного звуку; побудова головних тризвуків в тональностях до 4 знаків; визначення на слух інтервалів; мажорних і мінорних тризвуків з оберненнями; домінантсептакорду з оберненнями. Прослуховування творів сучасних композиторів України.

3. Навчання гри на гітарі (100 год.)

Мажорні і мінорні гами. Прийоми гри: апагадо, тамбора, тремоло.

Музично-виразні виконавські засоби.

Практична частина. Вдосконалення гри мажорних і мінорних гам.

Вправи на удосконалення і розвиток виконавської гітарної техніки.

Відпрацювання прийомів гри: апагадо, піцикато, тамбора, тремоло.

Робота над репертуаром.

4. Ансамблева гра (120 год.)

Гітара в оркестрі. Акторська майстерність.

Практична частина. Ансамблева гра. Підготовка до участі у конкурсах та концертах.

Прослуховування концерту для гітари з оркестром.

5. Акомпанемент (30 год.)

Басовий ключ. Переклад фортепіанного акомпанементу для гітарного виконання.

Практична частина. Вдосконалення навичок гітарного акомпанементу.

Перекладання нескладних фортепіанних акомпанементів.

6. Конкурси, екскурсії, свята, вистави (12 год.)

Практична частина. Участь вихованців у проведенні концертно-розважальних програм, музичних конкурсів, музичних ігор і розваг, екскурсій.

Відвідування концертів професійних виконавців.

7. Виконавська практика (8 год.)

Практична частина. Участь вихованців у концертних програмах.

8. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати і розуміти:

- основи музичної грамоти;
- музичну термінологію;
- жанри музики, основні стилі і напрямки;
- прийоми гри: апагадо, тамбора, тремоло.

Вихованці мають уміти і застосовувати:

- застосовувати здобуті теоретичні знання на практиці;
- застосовувати прийоми гри на гітарі та засоби художньо-музичної виразності;
- передавати емоційний настрій музичного твору;
- виконувати програмні твори.

Вихованці мають набути досвід:

- техніки гри на класичній гітарі;
- вільного підбору акомпанементу;
- культури поведінки на сцені;
- визначення труднощів ансамблевого виконання та шляхів їх подолання;
- гри в ансамблі з іншими музичними інструментами;
- концертних виступів.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

Найменування	Кількість
<i>Інструменти музичні</i>	
Гітара класична	12 шт.
Фортепіано	1
інші музичні інструменти (сопілка, баян, та ін.)	за необхідністю
<i>Обладнання</i>	
Стільці для дітей	12 шт.
Стіл	3 шт.
Пюпітри для нот	12 шт.
Підставка для ноги	12 шт.
Ноутбук	1 шт.
Відепроектор	1 шт.
Мультимедійний екран	1 шт.
<i>Навчально-методичні засоби</i>	
Зошити для нот	за кількістю вихованців
Науково-популярна література з питань музичного виконавства	за необхідністю
підручники з музичної грамоти і сольфеджіо	за кількістю вихованців
Довідникова література	за необхідністю
аудіо та відеозаписи	за необхідністю
Нотні збірники	за необхідністю

ЛІТЕРАТУРА

1. Агафшин П. Школа игры на шестиструнной гитаре. – М.: «Музыка», 1983.
2. Андрейко О. І. Сучасні підходи до формування виконавської майстерності музиканта-інструменталіста / О. І. Андрейко // Збірник наукових праць «Педагогічний процес: теорія і практика». – 2009. – № 1.
3. Барриос А. Произведения для шестиструнной гитары / Сост. В. Максименко – М., 1989.
4. Білоус В. П. Психологічні аспекти формування виконавської художньої майстерності / В. П. Білоус // Часопис Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. – К., 2010. – Вип. 1. – С. 97–103. Розділ 3. Музичне мистецтво
5. Бойко А. Твори для шестиструнної гітари. К., 2002, 2004.
6. Варій М. Й. Основи психології і педагогіки: Навчальний посібник / М.Й. Варій, В.Л. Ортинський. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 376 с.
7. Вініцкий О. Джазові етюди та вправи. – М. «Музыка», 2001.
8. Вибрані етюди для шестиструнної гітари./ Упор. Славський В.В. – К. : Музична Україна, 1980, 1993.
9. Задоянов В. Рыцарская сюита. – 2003, «Баллада странствий». – 2010.
10. Иванов-Крамской А. Школа игры на шестиструнной гитаре. / Сост. Н. Иванова-Крамская. – М., 1983.
11. Каркасси М. Школа игры на шестиструнной гитаре. – М.: «Музыка», 1982.
12. Кирьянов Н. Г. Искусство игры на шестиструнной гитаре, Ч. 1., Ч.2., Ч.3.– М.,1991.
13. Классические этюды для шестиструнной гитары. Часть I / Сост. и ред. А. Гитмана. – М., 1997
14. Крупник В. Програма гуртка «Юний гітарист». – // Позашкілля. – 2011. – № 9.
15. Ліпська С. Л. Особливості музично-виконавської підготовки учнів в умовах позашкільної спеціалізованої освіти // Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка. – 2007.
16. Леонова Н.С. Інтерактивні технології навчання як засіб реалізації творчих здібностей учнів // Педагогічна майстерня. – 2013. – №4
17. Масол Л. М. Естетизація освітнього середовища / Л. М. Масол // Естетизація навчально – виховного процесу в освітній школі засобами мистецтва: метод. посібн. / за редакцією Н. Є. Миропольської, О. А. Комаровської – Кіровоград, 2013. – С.
18. Маттео Каркасси. Школа игры на шестиструнной гитаре. – М. 1982.
19. Михайленко М.П. Методика викладання гри на шестиструнній гітарі. — К.: «Книга» 2003. –248с.
20. Музична грамота. Навчально-методичний посібник із сольфеджіо та

теорії музики. - Рівне, 2005. - 100с.

21. Педагогический репертуар гитариста. Младшие классы ДМШ: Пьесы, упражнения, ансамбли для шестиструнной гитары. Вып. 1 / Сост. А. Гитман. – М., 2005
22. Педагогический репертуар гитариста. Средние и старшие классы ДМШ: Пьесы и этюды для шестиструнной гитары. Вып. 1 / Сост. А. Гитман
23. Підгребя Н. Педагогічна рада «Інноваційні технології навчання й виховання як засіб розвитку творчої активності учнів. // Завуч. - 2008. - №29.
24. Попов С.М. Акустик (курс гри на гітарі). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://guitarbooks.ucoz.пщЛоаоУЗ-1-0-51>
25. Популярные пьесы и этюды для шестиструнной гитары. Репертуар музыкальных школ. Вып.1 / Сост. А. Гитман. – М., 2011
26. Програми для позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів: Художньо-естетичний напрям/О.В. Биковська, І.О. Василянська, О.О. Волкова та ін. – К.: Грамота, 2008. – Вип. 1. – 100 с.
27. Радзецький Ю. В. Дніпропетровське музичне училище ім. М. І. Глінки / Ю. Радзецький. // Давидов М. Історія виконавства на народних інструментах (Українська академічна школа): підручник для вищих та сер. муз. навч. закладів. – Київ : НМАУ ім. П. Чайковського, 2005. – С. 350-355.
28. Сахарова Л.А., Шахова А.И. Эстетическое воспитание учащихся во внешкольных учреждениях. – М., 1986.
29. Советский композитор, 1990. 152 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.torrentino.com/torrents/127168>
30. Таррега Ф. Избранные произведения для шестиструнной гитары / Сост. Е. Ларичев. – М., 1983.
31. Фролова Г.И. Организация и методика клубной работы с детьми и подростками. – М., 1986.
32. Хрестоматия гитариста. (Шестиструнная гитара): 1-3 кл. детских музыкальных школ / Сост. Е. Ларичев. – М., 1983, 1985
33. Хрестоматия гитариста. (Шестиструнная гитара): 4-5 кл. детских музыкальных школ / Сост. Е. Ларичев. – М., 1984, 1986
34. Шестиструнна гітара: Підготовчий і перший класи дитячих музичних шкіл. / Укл. Н. Михайленко. – Київ, 1983
35. Шестиструнна гітара: Учбовий репертуар дитячих музичних шкіл (2 клас). / Укл. Н. Михайленко. – Київ, 1984
36. Шестиструнна гітара: Учбовий репертуар дитячих музичних шкіл (3 клас). / Укл. Н. Михайленко. – Київ, 1980, 1984
37. Шестиструнна гітара: Учбовий репертуар дитячих музичних шкіл (4 клас). / Укл. Н. Михайленко. – Київ, 1981, 1985
38. Шестиструнна гітара: Учбовий репертуар дитячих музичних шкіл (5 клас). / Укл. Н. Михайленко. – Київ, 1982, 1986
39. Щербініна О.М. Теорія та практика пізнання музичного стилю: Навч.-метод. посіб. / О.М. Щербініна. — Ніжин: Вид-во Ніжин. держ. ун-ту ім. М. Гоголя, 2006. — 87 с.

**ОРІЄНТОВНИЙ РЕПЕРТУАР
ДЛЯ ПОЧАТКОВОГО РІВНЯ НАВЧАННЯ, ПЕРШИЙ РІК**

1. Агуадо Д. «Етюд»
2. Гуркін В. «Грустная песня»
3. Джуліані М. «Екосез»
4. Іванов-Крамської «Вальс»
5. «Іспанський танець» обробка В. Калініна
6. Калінін В. «Маленький іспанець»
7. Калінін В. «Етюд»
8. Каркассі М. «Алегрето»
9. Каркассі М. «Етюд» ля-мінор
10. Каркассі М. «Прелюдія»
11. Каруллі Ф. «Вальс»
12. Каруллі Ф. Етюд ре-мажор
13. Каруллі Ф. «Сонатина»
14. Копенков О. «Качуча»
15. Литовська народна пісня «Добрий мірошник»
16. Моцарт В.А. «Тема»
17. Николаев А. Етюд до-мажор
18. Понайотов Л. Етюд мі-мінор
19. Російська народна пісня «Во саду ли в огороде», «Как на матушке на Неве-реке»
20. Страннолюбський О. «Мазурка»
21. Українські народні пісні «Дударик», «Ніч яка місячна», «Ой, джигуне, джигуне».

АНСАМБЛЕВІ П'ЄСИ

1. Іванов-Крамської О. «Во саду ли в огороде»
2. Кюффнер Й. «Анданте»
3. Кюффнер Й. «Рондо»
4. Моцарт В.А. «Буре»
5. Шотландська народна пісня «Зелені рукави»

**ОРІЄНТОВНИЙ РЕПЕРТУАР
ДЛЯ ПОЧАТКОВОГО РІВНЯ НАВЧАННЯ, ДРУГИЙ РІК**

1. Бах Й. С. «Буре»
2. Бах Й. С. «Полонез»
3. Бетховен Л. «Сурок»
4. Вінницький О. «Маленький ковбой»
5. Віленський А. «Ігрова»
6. Джуліані М. Етюд мі-мінор

7. Іванов-Крамської О. «Ігрова»
8. Іванов-Крамської О. Етюд мі мажор
9. Калінін В. «Прелюдія»
10. Каркассі М. «Андантіно»
11. Каркассі М. «Вальс»
12. Каркассі М. «Капріччіо»
13. Каркассі М. Етюд №7 ля мінор
14. Карулли Ф. Етюд до мажор
15. Копенков О. «Попелюшка мріє»
16. Крігер І. «Менует»
17. Мілано Ф. «Канцона»
18. Моліно Ф. «Рондо» до мажор
19. Накахіма А. Етюд ля мінор
20. Рокамора Ф. «Мазурка»
21. Сарате Х. «Самба»
22. Синополь А. «Тема з варіаціями»
23. Тарегга Ф. «Мазурка»
24. Українські народні пісні в обробці А. Бойко «Ой, ти, дівчино, з горіха зерня», «Повій, вітре, на Україну»
25. «Утушка луговая» обробка О. Іванова-Крамського
26. Шумидуб А. Етюд №2 мі мінор

АНСАМБЛЕВІ П'ЄСИ

1. Іванов-Крамської О. «Во саду ли в огороде»
2. Кюффнер Й. «Анданте»
3. Кюффнер Й. «Рондо»
4. Моцарт Л. «Буре»
5. Українська народна пісня «Ніч яка місячна», «Їхав козак за Дунай»

ОРІЄНТОВНИЙ РЕПЕРТУАР

ДЛЯ ОСНОВНОГО РІВНЯ НАВЧАННЯ, ПЕРШИЙ РІК

1. Бартолі Р. «Романс»
2. Бах Й. С. «Менует»
3. Беррі Ч. «Рок-н-рол»
4. Вайс С. «Старовинний французький танець»
5. Вінницький О. «Дощик»
6. Гендель Г. «Сарабанда»
7. Гречанінов О. «Мазурка»
8. Джуліані М. «Етюд» ля мінор
9. Джуліані М. «Етюд» мі мінор
10. Джуліані М. «П'еса»
11. Іванов-Крамської О. «Танець»
12. Іванов-Крамської О. «Грустный напев»
13. Кабалєвський Д. «Повільний вальс»

14. Кано А. «Етюд» соль мажор
15. Каркассі М. «Пастораль»
16. Каркассі М. «Арія»
17. Каркассі М. «Рондо»
18. Каруллі Ф. « Сонатина»
19. Каруллі Ф. «Етюд» ля мажор
20. Копенков О. «Карнавал»
21. Кост Н. «Етюд» ля мінор
22. Маккартні П. і Дж. Ленон «Вчора»
23. Перселл Г. «Арія»
24. Сагрерас Х. «Етюд» мі мажор
25. Сор Ф. «Етюд» мі мінор
26. Українська народна пісня в обробці. В. Калініна «Вечір на дворі»

АНСАМБЛЕВІ П'ЕСИ

1. Бах І.С. «Менует»
2. Вінницький О. «В цирку»
3. Козлов В. «Мілонга»
4. Козлов В. «Румба»
5. Українські народні пісні в обробці Бойко А. «Женчичок-бренчичок», «Ой, лопнув обруч»
6. Українська народна пісня «Дівчина кохана», «Щедрик»

ОРІЄНТОВНИЙ РЕПЕРТУАР ДЛЯ ОСНОВНОГО РІВНЯ НАВЧАННЯ, ДРУГИЙ РІК

1. Бах Й.С «Менует»
2. Галілей В. «Гальярда»
3. Гомес А. «Романс»
4. Джуліані М «Сонатина»
5. Задоянов В. «Арфа О 'Керолана»
6. Зеленка М. «Етюд №1»
7. Каркассі М. «Етюд»
8. Корбетта Ф. «Сарабанда»
9. Минисетті «Вечір у Вінеції»
10. Молино Ф. «Танець»
11. Нейзидлер М. «Чакона»
12. Петренко В. «Новорічний сувенір»
13. Роч П. «Хабанера»
14. Семензато Д. «Шоро»
15. Таррега Ф «Мазурка-Аделіта»
16. Українська народна пісня, обробка А. Бойко «Ой, не світи, місяченьку»

АНСАМБЛЕВІ П'ЄСИ

1. Бах І. С. «Інвенція» ля мінор
2. Бойко А. «Хабанера»
3. Карулли Ф. «Аллегретто»
4. Маккартні П. «Вчора» обр. К. Попов
5. Скарлатті Д. « Пастораль»
6. Сор Ф. «Старовинний іспанський танець»
7. Українська народна пісня в обробці Бойко А. «Ой, лопнув обруч»
8. Циполлі Д. «Фугета»

**ОРИЄНТОВНИЙ РЕПЕРТУАР
ДЛЯ ВИЩОГО РІВНЯ НАВЧАННЯ, ПЕРШИЙ РІК**

1. Абленіц М. «Етюд»
2. Абреу С. «Тіко-тіко» самба
3. Бах І.С. «Прелюдія» ре мінор
4. Банда І. «Сонатина»
5. Джуліані М. «Андантино»
6. Джуліані М. «Етюд» ре мінор
7. Ескарау Н. «Романс»
8. Каркассі М. «Етюд ля-мажор»
9. Каркассі М. «Етюд ля-мінор»
10. Лей Ф. «Історія кохання»
11. Накахима А. «Етюд»
12. Ольшанський О. Елегія «Олександра»
13. Ревуцький Л. «Колискова»
14. Циганська пісня-пляска в обробці В. Колосова «Дві гітари»
15. Шипотько М. «Кораблі в Ліссе»

АНСАМБЛЕВІ П'ЄСИ

1. «Аргентинська народна мелодія» Анідо Гонсалес, друга гітара М. Флейтман
2. «Бразильський танець» в обробці Х. Пернамбуко
3. «Кубинський народний танець» в обробці Х. Пернамбуко
4. Бах І.С. « Інвенція ля мінор»
5. Вівальді А. «Прелюдія»
6. Кардосо Х. «Мілонга»
7. Рахманінов С. «Італійська полька»
8. Родрігес Г. «Кумпарсита» в обробці для 2 гітар А. Сінаполі.

**ОРИЄНТОВНИЙ РЕПЕРТУАР
ДЛЯ ВИЩОГО РІВНЯ НАВЧАННЯ, ДРУГИЙ РІК**

1. Бах І.С. «Лур»
2. Брауер Л. «Один день листопада»
3. Брауер Л. «П'єса №1»
4. Вілла Лобос Е. «Запрошення до танцю»
5. Вілла Лобос Е. «Прелюдія №1»
6. Вілла Лобос Е. «Етюд №1»
7. Джуліані М. «Сонатіна»
8. Дремлюга М. «Прелюдія і фуга»
9. Задоянов В. «Скандинавська сюїта»
10. Іванов-Крамської «Етюд «Мрії»
11. Іванов-Крамської «Порив»
12. Лауро А. «Креольський вальс №2»
13. Мерлін Х. «Спогади»
14. Моліно Ф. «Соната до мажор»
15. Морель Х. «Бразильєра»
16. Паганіні М. «Соната фа мажор»
17. Російська народна пісня в обробці О. Іванова-Крамського «Хороводна»
18. Сагрерас Х. «Етюд «Колібрі»
19. Українська народна пісня в обробці А. Бойко «Ой, чий то кінь стоїть?»

АНСАМБЛЕВІ П'ЄСИ

1. Бах І.С. «Інвенція до мажор»
2. Бах І.С. «Гавот» з Англійської сюїти №3
3. Бах І.С. «Скерцо»
4. Боккеріні Л. «Менует»
5. Гендель Г.Ф. «Алеманда ля мінор»
6. Джоуплін С. «Артист естради»
7. Козлов В. «Східний танець»
8. Лядов А. «Музична табакерка»
9. Морія П. «Менует»

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ІГРОТЕХНІКІВ

Початковий, основний та вищий рівні

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Гра – це вид діяльності, який найбільш ефективно сприяє соціалізації дитини і допомагає сформувати необхідні в житті корисні навички та якості, виховувати такі риси характеру як самостійність, наполегливість, цілеспрямованість, прагнення до перемоги. Вона дає унікальні можливості для надбання особистістю найрізноманітнішого досвіду: дитина пізнає світ, моделює міжособистісні стосунки, вчиться орієнтуватись у різних сферах життєдіяльності, отримує досвід взаємодії з оточенням, накопичує найважливіші комунікативні якості, необхідні їй у сфері спілкування.

Навчальна програма реалізується у гуртку художньо-естетичного напрямку та розрахована на вихованців віком від 8 до 15 років.

Метою навчальної програми є формування ключових компетентностей особистості засобами ігротехніки.

Основні завдання програми полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальної – забезпечує ознайомлення і засвоєння теоретичних знань про класифікацію, структуру, форми організації ігор та ігрових технологій, особливості спілкування та взаємодії дітей у грі;

практичної – сприяє оволодінню навичками організації, проведення ігор та ігрових програм; формуванню і закріпленню навичок самостійної організації ігрової діяльності; розвиток комунікативних здібностей;

творчої – забезпечує формування творчих здібностей; здатності вирішувати нестандартні завдання, проявляти ініціативу; набуття досвіду творчої діяльності;

культурної – забезпечує виховання дбайливого та шанобливого ставлення до традицій і звичаїв українського народу, надбань світової культури; формування розуміння власної національної ідентичності засобами ігрової діяльності;

соціальної – сприяє спілкуванню державною мовою, розвитку організаторських здібностей, навичок спільної діяльності в колективі; відповідальності за результат власної діяльності.

Програмою передбачено 6 років навчання у групах початкового, основного та вищого рівнів. На опрацювання матеріалу відводиться така кількість годин:

початковий рівень – 144 год. (4 год. на тиждень), 2 роки навчання;

основний рівень – 216 год. (6 год. на тиждень), 3 роки навчання;

вищий рівень – 216 год. (6 год. на тиждень), 1 рік навчання.

На початковому рівні вихованці вивчають класифікацію ігор, ігровий фольклор, українські народні ігри та ігри народів світу, форми організації

дозвілля, основи сценічного руху та взаємодії ігротехніка з аудиторією; оволодівають засобами образної та емоційної виразності, прийомами привертання уваги, навичками ігрового спілкування; вдосконалюють мовлення, долають скованість та страх перед аудиторією; розвивають фізичні, ритмічні здібності; практично засвоюють ігрову позицію «ведучий гри».

Програма основного рівня сприяє закріпленню набутих навичок та вмінь; спрямовує діяльність гуртка на вивчення вихованцями принципів організації гри для різних вікових категорій; формує практичні ігрові навички; розвиває загальну мовну культуру. Продовжується робота зі створення портфоліо вихованця.

Програма вищого рівня навчання розширює знання з організації та проведення масових заходів (святкових та концертних програм); що дає можливість якнайкраще задовольнити потребу в самореалізації та профорієнтації. На цьому рівні самостійна робота є основною формою діяльності. Вихованці розробляють власні сценарії ігрових програм та святкових масових заходів. Продовжується робота над портфоліо вихованця.

Форми проведення занять: бесіди, ігри, практикуми, репетиції, тренінги, вистави, ігрові, концертні, конкурсні програми.

Формами контролю за результативністю навчання є підсумкові, залікові, відкриті заняття, участь у конкурсах, фестивалях, концертах, театралізованих виставах, презентація портфоліо.

За цією програмою можуть проводитись заняття у групах індивідуального навчання, які організуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в закладах позашкільної освіти.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи творчого об'єднання тощо можуть бути внесені зміни.

Початковий рівень, перший рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	-	2
2.	Теорія гри	4	34	38
3.	Основи ефективної взаємодії з аудиторією	4	4	8
4.	Сценічний образ ігротехніка	4	18	22
5.	Робота над сценарієм ігрової програми	4	20	24
6.	Репетиційна робота	2	26	28

7.	Ігрові програми, театралізовані вистави, екскурсії	-	20	20
8.	Підсумок	-	2	2
Разом		20	124	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

План роботи на навчальний рік. Правила поведінки в колективі. Правила безпеки.

2. Теорія гри (38 год.)

Гра як форма дозвілля. Класифікація ігор. Ігровий фольклор.

Практична частина. Проведення ігрової години: «Граємо і відпочиваємо», «Мої улюблені ігри». Вивчення лічилок, загадок, мовчанок, потішок, колісанок, небувальщин, хороводних ігор з українського фольклору.

3. Основи ефективної взаємодії з аудиторією (8 год.)

Поняття сценічної культури. Способи подолання сценічного хвилювання. Прийоми швидкого запам'ятовування тексту. Особливості роботи з мікрофоном.

Практична частина. Відпрацювання ходи, привітання та поклону. Виконання вправ на розвиток пам'яті, зняття м'язової напруги («Лимон», «Морозиво»), подолання тривожності та сценічного хвилювання. Відпрацювання навичок роботи з мікрофоном.

4. Сценічний образ ігротехніка (22 год.)

Основи сценічного руху. Поняття «пам'ять фізичних дій». Масово-ігровий танець. Поняття артикуляційної гімнастики. Скоромовки та правила їх вивчення.

Практична частина. Виконання вправ з використанням рухів на координацію та рівновагу, узгодженість фізичних дій (музичні ігри, танці-фантазії). Розучування та відпрацювання масово-ігрових танців з імітацією поведінки тварин («Крокодильчик», «Танець пінгвінів», «Веселі звірята»).

Артикуляційна гімнастика «Жив-був язичок». Тренування чіткої вимови слів за допомогою скоромовок.

5. Робота над сценарієм ігрової програми (24 год.)

Поняття сценарію ігрової програми, етапи роботи. Правила роботи з текстом: темп, інтонація мовлення, логічний наголос, пауза (різновиди, тривалість). Вибір сценарію для подальшої роботи.

Практична частина. Відпрацювання правил роботи з текстом: темп, інтонація мовлення, логічний наголос, пауза. Робота над сценарієм: проби,

розподіл ролей, читання сценарію за ролями. Робота над створенням образу ігротехніка за сценарієм (зовнішність, характер, особливості поведінки).

6. Репетиційна робота (28 год.)

Сценічна взаємодія: оцінка, орієнтація, привернення уваги партнера. Особливості взаємодії ігротехніка з глядачами.

Практична частина. Відпрацювання навичок привернення уваги партнера та взаємодії ігротехніка з глядачами. Відпрацювання фрагментів ігрової програми. Репетиції ігрової програми.

7. Ігрові програми, театралізовані вистави, екскурсії, (20 год.)

Участь в ігрових, концертних програмах, театралізованих виставах. Екскурсії до театру.

8. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати і розуміти:

- правила безпеки на заняттях та під час виступів;
- класифікацію ігор;
- норми сценічної культури (поведінки на сцені, за лаштунками, у глядацькій залі тощо);
- значення понять «темп», «пауза», «логічний наголос», «інтонація»;
- правила роботи з текстом, прийоми швидкого запам'ятовування;
- особливості роботи з мікрофоном;
- особливості взаємодії ігротехніка і глядача.

Вихованці мають уміти і застосовувати:

- організовувати цікаво і корисно свій вільний час;
- виконувати артикуляційну гімнастику;
- вимовляти скоромовки, читати напам'ять віршований текст;
- імпровізувати на запропонований музичний матеріал;
- рухатись у заданому темпі, виконувати танець, імітуючи поведінку тварин;
- відображати власне ставлення до персонажу в процесі перевтілення у сценічний образ;
- навички роботи з мікрофоном.

Вихованці мають набути досвід:

- самостійної організації ігрового середовища;
- працювати в колективі;
- участі в ігрових програмах;
- публічного виступу перед глядацькою аудиторією.

**Початковий рівень, другий рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	-	2
2.	Теорія гри	4	34	38
3.	Основи ефективної взаємодії з аудиторією	4	12	16
4.	Сценічний образ і гротехніка	4	10	14
5.	Робота над сценарієм ігрової програми	4	20	24
6.	Репетиційна робота	2	26	28
7.	Ігрові програми, театралізовані вистави, екскурсії	-	20	20
8.	Підсумок	-	2	2
Разом		20	124	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Організаційні питання. Ознайомлення з планом роботи гуртка. Правила поведінки в колективі. Правила безпеки.

2. Теорія гри (38 год.)

Складові гри. Вікові особливості учасників гри. Правила, умови та місце проведення гри. Ігри народів світу. Українські народні ігри.

Практична частина. Ігротека: ігри з усього світу; українські народні ігри та забави («Гуси», «Великий курінь», «Лобода», «В петрушку»). Розучування та відпрацювання масово-ігрових танців «Хлоп-хлоп, топ-топ», «Весела зарядка», «Тьотя Поля»; гри хороводного типу «Грушечка».

3. Основи ефективної взаємодії з аудиторією (16 год.)

Зустріч і контакт з аудиторією. Способи загальної активізації аудиторії. Прийоми привертання уваги (жестові, знакові). Ігрова позиція «Ведучий гри».

Практична частина. Виконання вправ на розвиток впевненості під час виступу, на зняття сценічних затисків. Відпрацювання прийомів привертання уваги. Практичне опанування ігрової позиції «Ведучий гри».

4. Сценічний образ ігротехніка (14 год.)

Емоції, міміка, жести, пластика тіла ігротехніка.

Практична частина. Виконання вправ на розвиток міміки обличчя та емоційних станів: «Десять масок», «Скульптор». Виконання вправ на розвиток пластики тіла, рук («Фарбуємо паркан», «Хвиля» та ін.). Ігри на виразність жестів («Крокодил» та ін.).

5. Робота над сценарієм ігрової програми (24 год.)

Поняття монологу та діалогу. Основні етапи роботи над роллю за сценарієм ігрової програми.

Практична частина. Побудова монологу, діалогу з партнером на задану тему. Ознайомлення з текстом сценарію ігрової програми. Проби, розподіл ролей. Читання сценарію за ролями. Відпрацювання міміки, інтонації, жестів, рухів персонажів. Вираження думок, почуття, настрою персонажу через монолог. Індивідуальна робота з вихованцями над створенням образу персонажу.

6. Репетиційна робота (28 год.)

Сценічний костюм. Роль костюму в розкритті сценічного образу ігротехніка. Український національний костюм.

Практична частина. Пластична імпровізація в заданому образі з елементами костюмів. Відпрацювання фрагментів ігрової програми (колективне, групове, індивідуальне). Підготовка костюмів до виступу. Репетиції.

7. Ігрові програми, театралізовані вистави, екскурсії (20 год.)

Участь в ігрових, концертних програмах, театралізованих виставах. Екскурсії до театру.

8. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати і розуміти:

- складові гри та вікові особливості її учасників;
- способи привертання уваги аудиторії;
- правила проведення улюблених ігор;
- правила проведення українських народних ігор та забав;
- значення понять «монолог» та «діалог».

Вихованці мають уміти і застосовувати:

- провести гру в якості «ведучого гри»;
- організувати гру з урахуванням віку учасників;
- чітко і грамотно формулювати правила гри;

- будувати діалог з партнером на задану тему;
- запам'ятати сюжетну послідовність, своєчасно включатись у дію;
- працювати над роллю ігротехніка;
- передавати різноманітні емоційні стани (смуток, радість, злість, здивування, захоплення);
- жестові та знакові прийоми привертання уваги.

Вихованці мають набути досвід:

- освоєння ігрової позиції «ведучий гри»;
- спілкування та взаємодії під час ігрової діяльності, виступу на сцені;
- реалізації отриманих теоретичних знань на практиці;
- привернення та утримання уваги учасників гри.

Основний рівень, перший рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	-	3
2.	Теорія гри	9	33	42
3.	Основи ефективної взаємодії з аудиторією	3	9	12
4.	Сценічний образ ігротехніка	6	24	30
5.	Формула підготовки та організації свята	6	15	21
6.	Робота над сценарієм ігрової програми	3	24	27
7.	Репетиційна робота	3	27	30
8.	Портфоліо як складова успіху	3	15	18
9.	Ігрові програми, театралізовані вистави, екскурсії	-	30	30
10.	Підсумок	-	3	3
Разом		36	180	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Організаційні питання. Визначення завдань на навчальний рік. Правила безпеки.

2. Теорія гри (42 год.)

Поняття «ігротехнік», «ігромайстер», аніматор («людина-свято»). Особисті і професійні якості аніматора. Організація ігрового простору. Розміщення учасників гри. Гра та її реквізит. Особливості організації ігор для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Практична частина. Проведення ігор (ігри-знайомства, сидячи, рухливі ігри) та ігрової програми з використанням реквізиту для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Розучування масово-ігрових танців: «Ковбой», «Чуча-чача», «Море хвилюється»; гри-забави хороводного типу «Голубка», народних забав «Перстень», «Гречаники», «Зозуля».

3. Основи ефективної взаємодії з аудиторією (12 год.)

Особливості сценічного спілкування з аудиторією. Культура мовлення та зовнішній вигляд ігротехніка. Логіка сценічної мови.

Практична частина. Виконання вправ на формування правильних граматичних навичок, побудову різних типів речень, логічність, змістовність, чистоту мовлення. Створення і презентація ігротехніками образів казкових героїв.

4. Сценічний образ ігротехніка (30 год.)

Мова тіла – мелодія руху. Пантоміма. Пам'ять, увага, взаємодія на сцені.

Практична частина. Виконання вправ на групову ритмічну та динамічну узгодженість рухів. Ігри-пантоміми («Папуга у клітці», «Гладимо тварину», «Невербальні знаки» та інші). Ігри на розвиток пам'яті, уваги, сценічної взаємодії («Шерлок Холмс», «Факс», «Бабуся складає валізу», «Друкарська машинка» та інші).

5. Формула підготовки та організації свята (21 год.)

Історія виникнення свята. Основні складові свята.

Тематичні свята. Традиції та звичаї українських народних свят: Покрова, Різдво, Меланка, Свято Колодія, Великдень, Івана Купала.

Практична частина. Вивчення календарно-обрядової поезії (колядок, щедрівок, веснянок, гаївок). Розігрування фрагментів українських народних свят. Участь у святкових програмах та їх аналіз.

6. Робота над сценарієм ігрової програми (27 год.)

Поняття та структура сюжету. Сценарний хід.

Практична частина. Ознайомлення та обговорення сценарію ігрової програми. Складання сценарного ходу. Проби, розподіл ролей. Читання сценарію за ролями. Відпрацювання міміки, інтонації, жестів, визначення особливостей характеру персонажів. Самостійна робота ігротехніка над роллю.

7. Репетиційна робота (30 год.)

Види і планування репетицій.

Практична частина. Репетиції на сцені або ігровому майданчику (без музики, без костюмів); прогонні репетиції (з костюмами, декораціями, реквізитом, музичним супроводом). Генеральна репетиція.

8. Портфоліо як складова успіху (18 год.)

Поняття, мета, завдання, функції портфоліо. Зміст та структура. Правила формування портфоліо.

Практична частина. Підготовка матеріалів до оформлення власного портфоліо.

9. Ігрові програми, театралізовані вистави, екскурсії (30 год.)

Участь в ігрових, концертних програмах, театралізованих виставах. Конкурс «Стара казка на новий лад». Екскурсії до театру.

Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати і розуміти:

- особливості організації ігор для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку;
- особисті і професійні якості аніматора;
- відмінність понять «ігротехнік» та «ігромайстер»;
- функції реквізиту та вимоги до нього;
- види репетицій;
- історію виникнення свята;
- традиції та звичаї українських народних свят.

Вихованці мають уміти і застосовувати:

- організовувати ігрову діяльність з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку;
- обирати ігровий простір;
- орієнтуватися на ігровому майданчику;
- давати чіткі вказівки в ході ігрової взаємодії;
- виконувати ролі в ігрових програмах, театралізованих виставах;
- принципи взаємодії з партнером на сцені.

Вихованці мають набути досвід:

- організації ігрової діяльності з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку;
- вміння контролювати свій емоційний стан під час публічного виступу;
- виконання ролей в ігрових програмах, театралізованих виставах.

**Основний рівень, другий рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	-	3
2.	Теорія гри	9	33	42
3.	Основи ефективної взаємодії з аудиторією	3	9	12
4.	Сценічний образ ігротехніка	6	24	30
5.	Формула підготовки та організації свята	6	15	21
6.	Робота над сценарієм ігрової програми	3	24	27
7.	Репетиційна робота	3	27	30
8.	Портфоліо як складова успіху	3	15	18
9.	Ігрові програми, театралізовані вистави, екскурсії	-	30	30
10.	Підсумок	-	3	3
	Разом	36	180	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Організаційні питання. Ознайомлення з планом роботи гуртка. Правила поведінки. Правила безпеки.

2. Теорія гри (42 год.)

Структура гри. «Виграш» і «програш» у грі. Управління увагою у грі. Особливості організації ігор для дітей середнього шкільного віку. Правила проведення масової гри з залом.

Практична частина. Розучування і проведення ігор для дітей середнього шкільного віку на розвиток уваги, масових ігор з залом, ігор-знайомств, сидячих, рухливих. Розучування та відпрацювання масово-ігрових танців «Ми одна сім'я», «Їжак і барабан», масово-ігрового танцю хороводного типу «А в довгої лози».

3. Основи ефективної взаємодії з аудиторією (12 год.)

Ігротехнік у ролі ведучого ігрових та концертних програм. Комуникативна майстерність та функції ведучого.

Практична частина. Виконання вправ на формування комунікативних умінь та навичок. Виступ у ігрових та концертних програмах у ролі ведучих.

4. Сценічний образ ігротехніка (30 год.)

Мовний апарат та його тренування. Гігієна мовного апарату. Чіткість дикції.

Практична частина. Виконання вправ для губ, язика, нижньої щелепи («Трубочка», «Посмішка», «Почісування», «Рупор-Рибки», «Хвиля», «Пензлик», «Грибок», «Кулька лопнула», «Лопата», «Зміїне жало»); на інтонування голосу, правильну вимову голосних та приголосних звуків.

5. Формула підготовки та організації свята (21 год.)

Етапи підготовки свята. Художнє та музичне оформлення свята. Реквізит, ігрові жетони.

Практична частина. Розподіл на групи та колективна робота з підготовки святкових програм: виготовлення декорацій, реквізиту, ігрових жетонів; пошук музичних фонограм на задану тему.

6. Робота над сценарієм ігрової програми (27 год.)

Образ. Поза і жест як основні елементи виразності сценічного образу ігротехніка. Індивідуальна робота ігротехніка над роллю.

Практична частина. Ознайомлення зі сценарієм ігрової програми. Визначення теми, ідеї. Складання сценарного ходу. Створення образу: портрет, мова, пози, жести, особливості характеру. Розділ тексту на епізоди. Проби, розподіл ролей. Читання сценарію за ролями. Самостійна робота ігротехніка над роллю.

7. Репетиційна робота (30 год.)

Художнє оформлення ігрової програми. Реквізит. Бутафорія.

Практична частина. Робота над художнім оформленням ігрової програми. Виготовлення реквізиту. Репетиції: в костюмах, декораціях, з фонограмою, реквізитом.

8. Портфоліо як складова успіху (18 год.)

Види портфоліо. Вимоги до його оформлення.

Практична частина. Оформлення власного портфоліо вихованця.

9. Ігрові програми, театралізовані вистави, екскурсії (30 год.)

Організація і виступ у театралізованих виставах, ігрових, концертних програмах. Екскурсії до театру.

Підсумок (3 год.)
Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати і розуміти:

- структуру гри;
- ритуали заохочення і розради для переможців і переможених при проведенні гри;
- відомості про анатомію і фізіологію мовного апарату та його гігієну;
- методикку проведення масової гри з залом;
- прийоми залучення і утримання уваги під час проведення масової гри з залом.

Вихованці мають уміти і застосовувати:

- організовувати ігрову діяльність з дітьми середнього шкільного віку;
- розрізняти відмінності гри-знайомства, рухливих, сидячих ігор;
- керувати увагою під час проведення гри;
- проводити масову гру;
- реквізит за призначенням;
- аналізувати персонаж, мотиви його вчинків;
- висловлювати думки, передавати свій стан, почуття, настрої художнім словом, виразним рухом, жестами;
- володіти комплексом вправ на тренування правильного звукоутворення.

Вихованці мають набути досвід:

- організації ігрової діяльності з дітьми середнього шкільного віку;
- проведення масових ігор;
- самостійного добору музичних фонограм за заданою темою;
- виступу у ролі ведучих ігрових та концертних програм.

Основний рівень, третій рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	-	3
2.	Теорія гри	6	33	39
3.	Сценічний образ ігротехніка	6	24	30
4.	Формула підготовки та організації свята	9	27	36
5.	Робота над сценарієм ігрової програми	3	24	27

6.	Репетиційна робота	3	27	30
7.	Портфоліо як складова успіху	3	15	18
8.	Ігрові програми, театралізовані вистави, екскурсії	-	30	30
9.	Підсумок	-	3	3
	Разом	33	183	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Організаційні питання. Визначення завдань на навчальний рік. Правила безпеки.

2. Теорія гри (39 год.)

Принципи організації гри. Нестандартні ситуації і способи їх подолання. Особливості ігрової діяльності з дітьми старшого шкільного віку. Масові ігри на поєднання ритмічного мовлення з рухами.

Практична частина. Розучування і проведення ігор з дітьми старшого шкільного віку. Групова робота з моделювання і вирішення нестандартних ситуацій при проведенні гри. Підготовка та проведення масових ігор на поєднання ритмічного мовлення з виконанням рухів зі зміною швидкості.

3. Сценічний образ ігротехніка (30 год.)

Сценічна увага. Види, об'єкти та управління увагою. Мовні і голосові прийоми привертання уваги. Чіткість дикції. Техніка мови.

Практична частина. Виконання вправ на розвиток уваги та спостережливості («Запам'ятай порядок», «Кожній руці - свою справу», «Числові схованки», «Знайди відмінності», «Заборонена буква»). Відпрацювання техніки та інтонаційної виразності мовлення, мовних і голосових прийомів привертання уваги. Виконання вправ на правильну вимову голосних і приголосних звуків; вправ для губ, язика, нижньої щелепи («Овал», «Хоботок», «Лев», «Гойдалки», «Дятел», «Парус», «Хрест»). Вибір твору і робота над ним. Робота зі словником.

4. Формула підготовки та організації свята (36 год.)

Особливості підготовки та проведення святкових програм.

Практична частина. Підготовка та проведення святкових програм: визначення теми, мети, форми, місця проведення; розподіл обов'язків; вивчення історії, традицій, добірка ігрових моментів, конкурсів, складання програми проведення; робота зі сценарієм; репетиції; відбір номерів художньої самодіяльності; виготовлення реквізиту, бутафорії; музичний супровід; художнє оформлення сценічного простору; технічне забезпечення свята. Проведення та аналіз святкової програми.

5. Робота над сценарієм ігрової програми (27 год.)

Мізансцена. Види мізансцен.

Практична частина. Ознайомлення зі сценарієм ігрової програми. Визначення теми, ідеї. Складання сценарного ходу. Створення сценічного образу: портрет, мова, пози, жести, рухи, особливості характеру персонажів ігрової програми. Розподіл тексту на епізоди, частини. Проби, розподіл ролей. Розігрування мізансцен ігрової програми. Читання сценарію за ролями. Самостійна робота ігротехніка над роллю.

6. Репетиційна робота (30 год.)

Художнє оформлення програми. Декорації: види та особливості створення.

Практична частина. Виготовлення декорацій до ігрових, святкових програм. Добірка костюмів, реквізиту, музичного оформлення. Репетиція в умовах, наближених до сценічних: в костюмах, декораціях, з фонограмою, реквізитом. Генеральна репетиція.

7. Портфоліо як складова успіху (18 год.)

Конкурс «Краще портфоліо» (умови проведення, критерії оцінювання). Правила презентації портфоліо.

Практична частина. Підготовка презентації портфоліо до участі у конкурсі «Краще портфоліо». Участь у конкурсі.

8. Ігрові програми, театралізовані вистави, екскурсії (30 год.)

Участь в ігрових, концертних програмах, театралізованих виставах. Екскурсії до театру.

9. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати і розуміти:

- принципи організації гри;
- особливості ігор (які проводяться на сцені, ігровому майданчику);
- особливості ігрової діяльності з дітьми старшого шкільного віку;
- форми організації святкових програм;
- мовні і голосові прийоми привертання уваги.

Вихованці мають уміти і застосовувати:

- організовувати ігрову діяльність з дітьми старшого шкільного віку;
- позитивно взаємодіяти з іншими учасниками гри, володіти елементарними способами вирішення конфліктних ситуацій у процесі гри;
- проводити масову гру з залом на поєднання ритмічного мовлення з рухами;

- висловлювати своє ставлення до персонажу за допомогою комплексу засобів невербальної, інтонаційної та мовної виразності;
- розподіляти обов'язки при підготовці святкових програм.
- аналізувати власні дії, дії інших учасників і результати проведення ігрових, святкових програм;
- отримані знання при проведенні гри з залом.

Вихованці мають набути досвід:

- організації ігрової діяльності з дітьми старшого шкільного віку;
- вирішення нестандартних ситуацій при організації і проведенні гри;
- встановлення гармонійних взаємовідносин з однолітками під час проведення гри;
- участі в організації і проведенні святкових програм.

Вищий рівень НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	-	3
2.	Теорія гри	6	33	39
3.	Сценічний образ ігротехніка	6	24	30
4.	Формула підготовки та організації свята	9	27	36
5.	Робота над сценарієм ігрової програми	3	24	27
6.	Репетиційна робота	3	27	30
7.	Портфоліо як складова успіху	3	15	18
8.	Ігрові програми, театралізовані вистави, екскурсії	-	30	30
9.	Підсумок	-	3	3
	Разом	33	183	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Організаційні питання. Ознайомлення з планом роботи гуртка. Правила безпеки.

2. Теорія гри (39 год.)

Поняття івенту (англ. *event* – подія). Особливості організації святкових масових заходів (івент-заходів). Професія та якості івент-менеджера.

Практична частина. Самостійна розробка святкового масового заходу (ігрової програми). Добірка завдань до ігрових блоків. Організація та проведення ігрових, конкурсних, концертних програм, театралізованих свят.

3. Сценічний образ ігротехніка (30 год.)

Дія – основа сценічного мистецтва. Етюд. Виразність безсловесної поведінки людини. Пластична імпровізація. Техніка мови.

Практична частина. Виконання індивідуальних, парних та колективних етюдів на дію з уявним предметом в умовах вимислу, на засвоєння принципів сценічного спілкування. Музично-пластичні імпровізації в заданому образі («Силач», «Дракон»). Комплексне тренування з техніки мови (дихання, сили голосу, дикції, інтонування).

4. Формула підготовки та організації свята (36 год.)

Алгоритм проведення святкових масових заходів. Композиція ігрової програми. Принципи і правила написання сценарію: критерії підбору матеріалу, оформлення; метод компіляції.

Практична частина. Самостійне написання сценарію: святкового масового заходу, конкурсної-ігрової програми, тематичного концерту. Організація, проведення та аналіз святкового масового заходу.

5. Робота над сценарієм ігрової програми (27 год.)

Темп. Ритм. Темпоритм фізичної дії.

Практична частина. Вправи на темпоритм, гармонійне поєднання фізичної та мовної дії. Ознайомлення зі сценарієм. Визначення теми, ідеї. Складання сценарного ходу. Проби, розподіл ролей. Читання сценарію за ролями. Робота над елементами сценічного образу ігротехніка. Самостійна робота ігротехніка над роллю.

6. Репетиційна робота (30 год.)

Організація дії і специфіка взаємодії у масовій сцені святкової програми.

Практична частина. Робота над святковою програмою: виготовлення бутафорії, підбір костюмів; пошук музичного матеріалу; робота над відеорядом. Відпрацювання дії та взаємодії у масових сценах. Підготовка та оформлення сцени або ігрового майданчику. Репетиція в умовах, наближених до сценічних. Генеральна репетиція.

7. Портфоліо як складова успіху(18 год.)

Портфоліо в професійній діяльності івент-менеджера.

Практична частина. Підбиття підсумків по роботі з портфоліо. Самоаналіз вмінь та навичок вихованця. Складання розділу портфоліо: «Я знаю. Я вмію. Мій набутий досвід».

8. Ігрові програми, театралізовані вистави, екскурсії (30 год.)

Організація і виступ в ігрових, концертних програмах, театралізованих виставах. Екскурсії до театру.

9. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати і розуміти:

- поняття івент;
- професійні якості івент-менеджера;
- правила написання сценарію;
- побудову і види ігрових програм;
- правила організації, підготовки, проведення та аналізу масових заходів.

Вихованці мають уміти і застосовувати:

- створювати сценарій тематичного свята;
- самостійно робити добірку ігрових завдань, музичного оформлення;
- виконувати етюди на зіставлення різних характерів, розвиток емоцій, дію з уявним предметом в запропонованих обставинах;
- самостійно виконувати комплекс вправ з техніки мови (дихання, сили голосу, дикції, інтонування);

Вихованці мають набути досвід:

- якісної організації ігрової діяльності для дітей різного віку;
- самостійного написання сценарію ігрової програми, концерту та тематичного свята;
- підготовки і проведення святкових масових заходів (івент - заходів);
- активної й успішної діяльності в соціумі, реалізації своїх знань на практиці.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

№	Основне обладнання	Кількість, шт.
<i>Обладнання та меблі</i>		
1.	Навчальний кабінет для занять	1
2.	Зала зі сценою для репетицій, з дзеркалами для занять	1
3.	Приміщення для зберігання костюмів та	1

	реквізиту (костюмерна)	
4.	Приміщення для зберігання апаратури (звукоакустичної)	1
5.	Стіл для педагога	1
6.	Стілець для педагога	1
7.	Столи для вихованців	8
8.	Стільці для вихованців	16
9.	Дошка магнітна	1
10.	Мультимедійний проектор з кріпленням та екраном	1
<i>Допоміжні матеріали</i>		
1.	Мікрофон іграшковий	4
2.	Додатковий реквізит	За необхідністю
<i>Одяг</i>		
1.		
2.		
3.	Костюми	За необхідністю
<i>Апаратура</i>		
1.	Ноутбук	1
2.	Пульт мікшерний	1
3.	Підсилювач звуку	1
4.	Звукоакустична апаратура	2
5.	Комутація (шнури, кабелі, електрошнурові подовжувачі та ін.)	За необхідністю
6.	Наголовні мікрофонні радіосистеми	4
7.	Ручні мікрофонні радіосистеми	4
8.	Стійка для мікрофона	4
9.	Фотоапарат	1
<i>Навчально-методичні засоби</i>		
1.	Навчально-методична література за напрямками діяльності творчого об'єднання	
2.	Тематичні добірки за програмою навчання	За початковим, основним та вищим рівнем навчання

ЛІТЕРАТУРА

1. Воропай О. Звичаї нашого народу: етнографічний нарис / О. Воропай. – Київ : Велес, 2009.
2. Давидова М. А., Агапова І. А. Свято в школі: Сценарії, конкурси, вікторини» / М. А. Давидова, І. А. Агапова. – 3-е изд. – М. : Айріс-прес, 2003.
3. Зотова Н.В. «Дозвілля вашої дитини» / Н. В. Зотова. – Х. : Видавництво «Ранок», 2011.
4. Лаврова Е. С. «Граємо, відпочиваємо, пізнаємо». – Посібник з виховної роботи. Запоріжжя : Просвіта, 2000.
5. Матеріали конференцій : [Електронний ресурс] / Режим доступу : <https://moluch.ru/conf/ped/archive>
6. Марчун О.В. Матеріали до вивчення дитячого фольклору: навч. посібник. / О. В. Марчун. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. – Ч. 1. – 201 с.
7. Мегазнайка: [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://megaznaika.com.ua/chomuchka/>
8. Перова О. «Енциклопедія свят для дітей». М. : Махаон, Азбука–Аттікус, 2011.
9. Пиглицина О. Ю. «Енциклопедія дитячих свят». М. : «РИПОЛ КЛАСИК» / О. Ю. Пиглицина 2001. – 320с.
10. Савченко Л. В., Кулинич. Н. В. Енциклопедія дитячого свята. Сценарії свят / Н.В. Савченко , Л.В., Кулинич. – Х.: «Видавнича група «Основа», 2008. – 272с.
11. Склярєнко В. М., Шуклінова А. С., Сядро В. В. Українські традиції і звичаї : українська етнографія, народні вірування, традиції, звичаї, обрядовий календар, свята, обереги. Дитяча енциклопедія: Для дітей середнього шкільного віку / В. М. Склярєнко, А. С. Шуклінова, В. В. Сядро – Х. : Фоліо, 2006. – 318 с. : іл.
12. Соціально комунікативна компетентність: [Електронний ресурс] / Режим доступу : <https://psyera.ru/socialno-kommunikativnaya-kompetentnost>
13. Супруненко В. П. «Народний щоденник. Звичаї, обряди, повір'я і кухня українців» / В. П. Супруненко. – «Днепркнига», 1991.
14. Практичний порадник з питань організації інноваційного навчально-виховного процесу в позашкільному закладі: збірник методичних рекомендацій на допомогу керівникам творчих об'єднань (випуск третій). Павлоград. – 2011.
15. Програма з предмету «Акторська майстерність». Орієнтовні навчальні програми та методичні рекомендації з театрального та вокального-хореографічного мистецтва (для роботи гуртків загальноосвітніх та позашкільних закладів). Центр творчості дітей та юнацтва Галичини.
16. Чудакова Н. В. «Енциклопедія свят» / Н. В. Чудакова. – М : ТОВ «Фірма «Видавництво АСТ», 1998.
17. Шуть М. М. «Волшебные ключи игромастера». Издательство : ООО «Образовательные проекты», ООО Издательство «Линка-Пресс», 2013. – 176 с.

18. Федієнко В.; мал. Житник Є. Зима іде – свята веде: енциклопедія свят зимових / В.Федієнко; уклад. – Х. : Школа, 2003. – 144 с.